

**TÜRKÇE KIRK HADİSLER VE HÂZÂ KİTÂBU HADİSİ ŞERİF
RİSALESİNİN TÜRKÇE KIRK HADİS KATEGORİSİNDE
İNCELENMESİ**

**THE EXAMINATION OF THE TURKISH FORTY HADITHS AND HAZA
KİTAB HADITH SHARIF TREATISE IN THE TURKISH FORTY HADITH
CATEGORY**

HASAN ALİ ESİR

Prof. Dr, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

*Prof. Dr., Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Arts and Sciences,
Department of Turkish Language and Literature*

hasan.esir@erdogan.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0199-7266>

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-7, Aralık -December 2023 Rize

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 24.10.2023
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 29.11.2023
Sayfa-*Pages*: 1-33.

Atf/Citation: Esir, Hasan Ali, (2023). “Türkçe Kırk Hadisler ve Hâzâ Kitâbu Hadisi Şerif Risalesinin Türkçe Kırk Hadis Kategorisinde İncelenmesi” *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4/2: 1-33.

TÜRKÇE KIRK HADİSLER VE *HÂZÂ KİTÂBU HADÎSİ ŞERÎF*
RİSALESİNİN TÜRKÇE KIRK HADİS KATEGORİSİNDE
İNCELENMESİ

*Prof. Dr. Hasan Ali ESİR**

Özet

Kırk hadis, dinî türler arasında oldukça rağbet görmüştür. Arap edebiyatında ilk örnekleri miladi VIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülür. Popülerliğini zamanımıza kadar sürdürmüştür. Çok sayıda müellif kırk hadis kaleme almıştır. Sayıları hakkında rakam vermek şimdilik doğru olmaz. Çünkü yeni araştırmalarla yeni eserler keşfedilmektedir. İncelediğimiz risale de yeni keşfedilmiş bir eserdir. Üzerinde yapılmış bir çalışma tespit edemedik. Bu çalışmada eseri her yönüyle inceledik ve onun Türk edebiyatındaki yerini tespit etmeye çalıştık. Bunun için önce Türk edebiyatında genel olarak kırk hadisleri ele aldık; Türk edebiyatının dışında Şîa'da da kırk hadis geleneği olduğuna işaret ettik. Sonra yüzyıllar içerisinde Türk edebiyatında nispeten farklı özelliklere sahip kırk hadisleri irdeledik. Ardından araştırma konusu olan eseri tanıttık ve iki nüshaya dayanan karşılaştırmalı metnini gerekli açıklamalarla birlikte verdik. En son kısma eserin M nüshasının tamamı ile T nüshasının son sayfasını örnek olarak ekledik. Böylece içinde kırktan fazla hadis tercümesi bulunan mensur bir risaleyi kırk hadis kategorisinde değerlendirmiş olduk.

Anahtar Kelimeler: Dinî türler, hadis tercümesi, kırk hadis, Türk edebiyatı, yeni bir eserin keşfi.

THE EXAMINATION OF THE TURKISH FORTY HADITHS AND HAZA
KİTAB HADITH SHARIF TREATISE IN THE TURKISH FORTY HADITH
CATEGORY

Abstract

Forty hadiths were very popular among religious genres. It appears in Arabic literature from the second half of the VIII. century AD. It has maintained its popularity until our time. Many authors have written forty hadiths. It would not be correct to give a figure about their number for now because new works are revealed through new research. The treatise we examined is also a newly discovered work. We could not find any study conducted on it. In this study, we examined the work titled *Haza Kitab Hadith Sharif* in every aspect and tried to determine its place in Turkish literature. For this, we first discussed forty hadiths in Turkish literature in general and pointed out that there are forty hadith traditions in Shia as well as Turkish literature. Then, we examined forty hadiths with relatively different characteristics in Turkish literature over the centuries.

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
hasan.esir@erdogan.edu.tr ORCID: 0000-0002-0199-7266.

Afterwards, we introduced the work, which is the subject of the research, and gave its comparative text based on two copies, together with the necessary explanations. In the last part, we added the entire M copy of the work and the last page of the T copy as an example. Thus, we evaluated a prose work in which there are more than forty hadith translations in the category of forty hadith.

Key Words: Religious genres, hadith translation, forty hadith, Turkish literature, discovery of a new work.

I. Giriş

I.1. Genel Olarak Kırk Hadis

Arapça *h d ş* kökünden gelen “hadîs”; haber, söz, rivayet, olay; Hz. Peygamber’in sözleri, davranışları, başkalarının yaptığı ve kendisinin tasvip ettiği hareketler demektir. Ayrıca hadisleri tespit, nakil ve anlamaya yönelik ilim koluna da hadis denir. Türkçede kırk hadis, Arapçada erba‘ûn hadis, Farsçada çihil hadis olarak adlandırılan eserler Arap edebiyatında hicri II. (M VIII.) yüzyılın ikinci yarısından itibaren derlenmeye başlamıştır (Kandemir 2022: 466). Bu eserleri derlemenin temel amacı, “Kim ümmetim için sünnetten kırk hadis ezberlerse, ben kıyamet gününde onun şefaathçisi ve şahidi olurum (Süyûtî 1990: 524/8636)”; ya da “Kim ümmetim için kırk hadis kaydederse, kıyamet gününde fakih olarak haşrolunur (Aclûnî 1988: II, 246/2465).” müjdesine nail olmaktır. Kırk hadislerin bu ümitle derlendiği anlaşılmaktadır. Nitekim İshak Hocası Ahmed Efendi (öl. 1708) bu müjdeye nail olmak arzusuyla *Tercüme-i Hadîs-i Erba‘ûn*’inin başında Hz. Ali’nin Hz. Peygamber’den naklettiğini söylediği; “Kim ümmetimin din işleriyle ilgili kırk hadis ezberlerse Allah kıyamet günü o kişiyi âlimler ve fakihlerle birlikte diriltir ve bir araya getirir.” (Kaya 2019: 45) hadisini zikretmiştir. Mahiyeti hakkında bilgi bulunmayan ilk kırk hadisi Abdullah b. Mübârek kaleme almış, ardından Muhammed b. Eslem et-Tûsî (öl. 242 / 856), *el-Erba‘ûn*’unu bablara göre tasnif etmiştir. Muhaddisler, hadis tahsili için dolaştıkları çeşitli kültür merkezlerinde duyup öğrendikleri hadislerden bu beldele göre bir seçme yapmış, “bûldâniyye” adını verdikleri kırk hadisler derlemişlerdir. Hasan b. Muhammed b. Muhammed el-Bekrî’nin (öl. M 1258) hadis tahsili için gittiği 160’tan fazla yerleşim bölgesinin nüfusu kalabalık kırk şehirden derlediği ve kırk tâbiînin kırk sahabeden rivayet ettiği kırk hadisi bu türdendir. İbn Hacer el-Askalânî (öl. M 1449), sema yoluyla ve âlî isnatla kırk ayrı hocasından duyduğu, onların da kırk ayrı sahabeden rivayet ettikleri kırk beş hadisi derlemiştir (Kandemir 2022: 467, 468).

Şîa’da da kırk hadis geleneği bulunmaktadır. Bu gelenek Küleynî’nin (öl. 329 / 941) *el-Kâfî* adlı eserindeki “Şîa’mızdan kim kırk hadis ezberlerse Allah kıyamet günü o kimseyi fakih ve âlimlerle beraber haşreder.” rivayetine dayanır. Rivayetin Şiiler tarafından değerli görülen, dört hadis kitabının en önemlisi ve ilki olan *el-Kâfî*’de bulunması, Şii geleneğinde kırk hadise verilen önemi gösterir. Şii anlayışa göre yazılmış ilk erba‘ûniyyât, Abdurrahman b. Ahmed el-Huzâî’nin (öl. H 485) *el-Erba‘ûn Ani’l Erba‘ûn fi Fezâ’ili Ali Emîri’l-Mü’minîn* adlı eseridir.

Daha sonra hicri VI. asırda Müntecebüddîn er-Razi'nin (öl. ?) *Erba'üne Hadîsen* ve hicri VIII. asırda Mekkî el-Âmilî'nin (öl. H 1384) *Erba'üne Hadîsen* adlı eserleri gelmektedir. Şîa'da ayaklara mesh, Hz. Ali ve ehlibeytin fazileti, imamet gibi konular özel olarak kırk hadis eserlerinde ele alınmıştır. Bu konuların dışında Hz. Fatma ve ehlibeyit imamları; ahlak, ilim, fıkıh konularında da kırk hadisler derlenmişlerdir. Şîa geleneğinde derlenen kırk hadisler son zamanlara kadar gelmiştir. Âyetullah Humeynî (öl. 1989) riya, kibir, dünya sevgisi, havf ve reca, sabır ve tövbe konularında *el-Erba'üne Hadîsen*'i yazmıştır (Akhan 2021: 19-21).

II. Türk Edebiyatında Kırk Hadis

Kırk hadis; siyer, hilye, mevlit, maktel gibi dinî bir türdür. *Ahsenü'l-Haber Min Kelâmî Seyyidi'l-Beşer*, *Ahsenü'l-Hadis*, *Amâil-i Fezâil-i Cihâd*, *Arafâtü'l-Ârifîn*, *Çihil Hadis*, *Erba'ünniyât-ı Mütesselsile*, *Hadîs-i Erba'ün Şerhi*, *Hadîs-i Erba'ün-i Kudsî*, *În Kelimât Ânest ki 'Ali Kerrema'llâhü Vechehü Radya'llâhü 'Anhü Fermûde vü Rivâyet Kerde est 'Ani'n-Nebiyi Sallâ'llâhü 'Aleyhi ve Sellem*, *Kühl-i Dîde-i A'yân*, *Manzûme-i Hadîs-i Erba'ün*, *Miftâhu'l-Fütûhât*, *Ravzatü'l-Ubbâd*, *Sehmü'l-Îsâbe fî Fezâil-i'r-Remy ve's-Sihâm*, *Sihhatâbâd*, *Şerh-i Hadîs-i Erba'ün*, *Tercüme-i Hadîs-i Erba'ün*, *Tercüme-i Hadîs-i Hamsîn*, *Te'vîlât-ı Hadîs-i Erba'ün*, *Tuhfe-i Atebe-i Aliyye*, *Tuhfetü'l-İslâm* gibi farklı isimler altında yazılmış / derlenmişlerdir. Muhteva bakımından yalnız hadis metinlerinden oluşmaların yanında, hadisleri anlatan kısa açıklamalarla yetinilen veya tercüme ve şerhlerle genişletilen ya da incelediğimiz eserde olduğu gibi mensur ve sadece hadis tercümelerinden oluşmalar da vardır. Kırk hadis tercümelerinin bir kısmı ayet ve hadislerle, öğüt ve hikâyelerle desteklenmiştir. Yalnız kutsi hadislerden oluşmalar olduğu gibi, Hz. Peygamber'in hutbelerinden, aynı ravinin rivayetlerinden veya aynı konuda seçilen kırk hadislerden başka yedi, on vb. bazı rakamlarla ilgili hadislerden yahut noktasız harflerden seçilenler de vardır. Muhtevası çeşitli olan kırk hadislerin çoğunu *Kur'an*'ın faziletleri, İslam'ın şartları, takva, ilim ve âlim, siyaset ve hukuk, toplumsal ve ahlaki hayat, bir kavim, bölge veya şehrin fazileti, tıp, hüsnuhat gibi ilim ve sanat dallarıyla ilgili konular oluşturmuştur (Karahan 2022: 470). Türk edebiyatında ilk kırk hadis tercümesi, Kerderli Mahmûd b. Ali (öl. M 1360) tarafından Hârizm'de hicri 759'da (M 1358 ya da daha önce) yazılmıştır. Daha çok öğüt ağırlıklı olan *Nehcü'l-Ferâdis* her biri on kısım olan dört bölümden ibarettir. Her kısımda önce bir hadisin Türkçe tercümesi yapılmıştır. Daha sonra o hadis yeri geldikçe hikâyelerle, başka hadis ve ayetlerle, önemli şahsiyetlerin hayatlarından örneklerle ve hikmetli sözlerle şerh edilmiştir. Daha sonraki kırk hadisler arasında dikkat çekenlerden biri, Câmî'nin (öl. 1492) *Çihil Hadîs*'inin tercümeleridir. Ahmet Sevgi (1999: 4-24), Câmî'nin *Çihil Hadîs*'inin Türkçeye dokuz tercümesini tespit etmiştir. Bu tercümeleri sırasıyla; Ali Şîr Nevâî (öl. 1501), Fuzûlî (öl. 1556), Rihletî (öl. ?), Nâbî (öl. 1712), Müfid (öl. 1726), Münîf (öl. 1742), Seyyid İbrâhîm (öl. 1783), Zühdî (öl. 1914) ve mütercimi bilinmeyen bir kırk hadis şeklinde sıralamıştır. İncelediğimiz *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf* risalesinde hadislerin sadece Türkçe tercümelerine yer verilmiştir. Risalede

ağırlıklı olarak iyi bir mümin olmak için neler yapmak gerektiği, hangi fiillerin sevap, hangilerinin günah olduğu konularını anlatan hadisler derlenmiştir. Bu konuda aşağıda bilgi verilecektir.

II.1. Yüzyıllar İçerisinde Bazı Kırk Hadis Derleyenler ve Eserleri

Türk edebiyatında ilk kırk hadis yukarıda da zikrettiğimiz Kerderli Mahmûd'un *Nehcü'l-Ferâdis'* idir. XV. yüzyılda Kemal Ümmî (öl. 1475), ölüm hakkındaki bir hadisin mesnevi şeklinde 200 beyitlik şerhini yapmış ve adına "Kırk Armağan" demiştir. Şerhin kırk hadis tercümesi olduğunu söyleyenler olduğu gibi, ölüm konusunda bir hadisten ibaret olduğunu ileri sürenler de olmuştur (Yavuzer 2008: 59, 60). Bu yüzyılda Nevâî, Câmî'nin aynı addaki eserini dörder mısralık kıtalar hâlinde hicri 886'da (M 1481) tercüme etmiştir (Kut 1989: 452). XV. asrın ikinci yarısı ile XVI. asır başlarında yaşamış olan Şirvanlı Hatiboğlu Habîbullâh (öl ?) *Kırk Hadis Tercümesi'*ni (*Erba'în Söz Tercümesi*) hicri 918'de (M 1512) Mısır'da yazmıştır. Habîbullâh, Hz. Peygamber'in kırk hadisini birer beyitle Türkçeye tercüme etmiştir. Eserde Câmî'nin aynı konudaki manzum eserinin tesirleri görülür (Ceyhan 2015: 55-59). XVI. yüzyılda yaşamış ve hakkında bilgi bulunmayan Hazînî (öl. ?), *Şerh-i Hadîs-i Erba'în*'ini hicri 930'da (M 1524) mesnevi nazım biçimiyle tercüme etmiştir. Eser 3800 beyittir (Avcı 2007: 19, 28). Usûlî'nin (öl. 1538-39) *Manzum Hadis Tercümesi*, bir kısmı divan nüshalarının baş tarafında bulunan hadislerin tercümesinden ibarettir. Hadislerin sayısını Abdülkadir Karahan 80, Gürer Gülsevin 120 olarak tespit etmiştir. Usûlî, hadisleri kıtalar şeklinde tercüme etmiş, bu arada hadislerle ilgili kısa şerhlere de yer vermiştir (Kaya 2012: 214). Âdem Ceyhan da (2003: 157-186) Usûlî *Divan'*ının altı nüshasına göre 69 hadis ve Hz. Ali'ye ait 10 söz tespit etmiştir. Fuzûlî, *Hadîs-i Erba'în Tercümesi'*ni Molla Câmî'nin *Hadîs-i Erba'în*'ini ve Ali Şîr Nevâî'nin *Çihil Hadîs*'ini örnek alarak yazmıştır. Mensur bir mukaddime ile başlayan risalede hadisleri kıtalar şeklinde çevirmiştir (Karahan 1996: 244). Nev'î (öl. 1599), Gelibolu'da Mesih Paşa Medresesi müderrisi iken hicri 977'de (M 1569) kaleme aldığı kırk hadis tercümesinde, hadisleri konularına ayırmış ve kıta şeklinde nazmetmiştir (Sefercioğlu 2007: 53). Âlî Mustafa Efendi (öl. 1600) *Çihil Hadis* adıyla iki eser kaleme almıştır; bunlardan ilkinin hicri 1005'te (M 1597) tamamlamıştır. Âlî Mustafa, hadisleri aruz kalıplarına uyacak şekilde manzum parçaların içine yerleştirmiştir (Akün 1989: 419). Derviş Ali b. Hacı Mustafa'nın (Derviş Ali b. Hacı Mustafa el-Bosnevî) (XVI. asır) *Fezâilü'l-Cihâd* adlı kırk hadis tercüme ve şerhinde hadislerin konusu cihat, hikâyelerin konusu şehitlik, gazilik, gazanın fazileti, cihadın keyfiyeti ve cihatla ilgili benzer konulardır. Müellif cihat konulu hadisleri ve hikâyeleri derleyip bir eser meydana getirirken her bir hadisi en az iki beyitle nazmen tercüme etmiş, ihtiyaç duyduğunda beyit sayısını artırmış ve şerh etmiştir. Müellif eserini toplam on iki bap üzere düzenlemiştir (Çağman Türkmen 2019: 39, 40,42, 43,44). Eser bu yönüyle Türkçe kırk hadis derlemeleri arasında özel bir yere sahiptir. Yine bu yüzyılda Lutfî (öl ?) adlı birinin 59 beyit ve ikişer beyitlik 40 kıtadan oluşan bir kırk hadisi vardır. Üç bölümden oluşan eserin ikinci bölümünde Lutfî, her hadisi iki beyitlik kıtalar hâlinde nazmetmiştir. Seçilen hadislerin çoğunluğu birer cümlelik kısa hadislerdir (Avcı 2016: 4-7). XVII. yüzyılda Hâkânî

Mehmed Bey (öl. 1606) mesnevi şeklindeki *Miftâhu'l-Fütûhât*'ını hicri 1012'de (M 1603) tamamlamıştır. Serbest bir şekilde tercüme ve şerh ettiği eserinde hadislerle ilgili evliya, enbiya ve ashap menkıbelerine de yer vermiştir. Her hadisin tercümesi on, hikâye kısmı ise kırk elli beyit kadardır (Uzun 1997: 168). Taşköprizâde Kemâleddin Mehmed Efendi (öl. 1621), I. Ahmed'in emriyle hicri 1021'de (M 1612) bir kırk hadis tercümesi kaleme almıştır. Hadisler ve şerhleri daha çok dörder mısra, bazen de ikişer mısra ile tercüme edilmiş, bu kısa çevirileri mensur açıklamalar takip etmiştir (Karahan 2022: 471). Ankaravî İsmâil Rusûhî'nin (öl. 1631) *Hadîs-i Erba'în Şerhi*, sema, raks ve teganni ile ilgili hadisleri şerh eden bir eserdir (Yetik 1991: 213). Nâbî de (öl. 1712) Câmî'nin *Çihil Hadîs*'ini aynı adla Türkçeye manzum olarak çevirmiştir. Hadisler birer kıta hâlinde oldukça sade bir dille serbest olarak tercüme edilmiştir (Karahan 2006: 259). XVII. yüzyılda muhteva bakımından erba'înlere benzemekle birlikte çeşitli sayılarla sınırlandırılan eserlere de rastlanmaktadır. Fethî-i Karamânî'nin (öl. 1694) *Tercüme-i Hadîs-i Hamsîn*'i buna örnektir. Eser, Buhârî ve Müslim'den seçilen 51 hadisin manzum tercümesi ve Arapça şerhidir (Yıldız 2013: 431). XVIII. yüzyıl özellikle III. Ahmed dönemi kırk hadisler bakımından zengindir. Enderûn-ı Hümâyûn mensuplarından Abdullâh b. Mehmed b. Şa'ban'ın (öl. 1708) hicri 1115'te (M 1703) III. Ahmed'e sunduğu *Ahsenü'l-Haber Min Kelâmi Seyyidi'l-Beşer*, mensur bir kırk hadis tercümesidir. Eserde on aşereimübeşşere, on kibarimuhacirin, on kibariensarıüzün ve on kadın sahabeden rivayet olunan toplam kırk hadis, dört bölüm hâlinde sunulmuştur. Her hadis tercümesinin ardından o hadisi rivayet eden ravinin tercümeihâli de verilmiştir (Erbaş ve Güler 2020: 203, 204). Osmanzâde Ahmed Tâib'in (öl. 1724), hicri 1120'de (M 1708) kaleme aldığı *Sihhatâbâd*, bir ara hastalanan padişaha iyileşmesi için adanmış bir risale olup sade bir üslupla yazılmıştır. Önce nesirle açıklanan hadisler daha sonra birer kıta ile nazma çekilmiştir (Özcan 2007: 3). İshak Hocası Ahmed Efendi, *Tercüme-i Hadîs-i Erba'în*'ini, Fâzıl Ahmed Paşa'nın isteği üzerine derlemiştir. Eser, kırk hadis tercümesi ve şerhidir. Kırk hadislerin tertibi önce hadis metninin yazılmasıyla başlar. Sonra kısa tercümesi verilir, gerek duyulursa açıklamaya geçilir. Bu bölümde ayetler, hadisler ve hikmetli olaylar da yer alır (Kaya 2019: 10, 15). Mensur eser içerisinde yer yer Türkçe, Arapça ve Farsça manzum parçalar da bulunmaktadır. Bursalı İsmail Hakkı'nın (öl. 1725), *Şerhu'l-Erba'îne Hadîsen*'i İmam Nevevî'nin (öl. M 1277) kırk hadisinin geniş bir şerhi olup hicri 1137'de (M 1725) tamamlanmıştır. İsmail Hakkı, şerhinde her hadisin metnini parça parça ele almış; sarf, nahiv, lügat, iştikak gibi yönlerden kelime ve tabirleri değerlendirmiş, gerekli gördüğü yerlerde ayet, hadis ve güvenilir kitaplardan örneklerle hadisleri şerh etmiştir (Karahan 2022: 471, 472). Câmî'nin kırk hadisininin bir başka tercümesini Münîf yapmıştır. Karahan'a göre (2022: 472) bu tercüme hicri 1146'da (M 1733) yapılmıştır. Münîf'in kırk hadis tercümesinin bulunduğu nüshalarda konu, *În Kelimât Ânest ki 'Ali Kerrema'llâhü Vecchêhü Radya'llâhü 'Anhü Fermûde vü Rivâyet Kerde est 'Ani'n-Nebiyi Sallâ'llâhü 'Aleyhi ve Sellem* ya da bu ibarenin Türkçeye tercüme edilmiş başlığı altında yer

almaktadır. Münîf, çevirisini kıtalar hâlinde yapmıştır (Sevgi 1999: 15). Bu yüzyılda Hanîf İbrâhim Efendi (öl. 1775) *Erba'üne Hadîsen bi-Lafzateyn* (*Erba'üne Hadîsen min Levâmi'i'l-Kelim*) ve *Sehmü'l-İsâbe fî Fezâilî'r-Remy ve's-Sihâm* adlı iki kırk hadis derlemiştir. *Erba'üne Hadîsen bi-Lafzateyn* miladi 1737'de tamamlanmıştır. *Sehmü'l-İsâbe fî Fezâilî'r-Remy ve's-Sihâm*'ın ise miladi 1759'da yazımına başlanmıştır (Alkahtani 2019: 5, 10, 11). *Erba'üne Hadîsen bi-Lafzateyn* iki kelimelik hadislerden, *Sehmü'l-İsâbe fî Fezâilî'r-Remy ve's-Sihâm* da ok atma, yay kullanma konularındaki hadislerden derlenmiştir; eserler bu yönleri ile dikkat çekmektedir. Türkçe manzum kırk hadis tercümelerinin en başarılı örneklerinden birini bu yüzyılda Köstendilli Süleyman Şeyhî (öl. /1819-20?) vermiştir. Süleyman Şeyhî, *Te'vilât-ı Hadîs-i Erba'în* adlı eserinde ele aldığı hadislerin şerhlerini yapmıştır. Hadislerin çoğunu din, ahlak ve ictimai hayat konularından seçmiştir. *Te'vilât-ı Hadîs-i Erba'în* 1200 ile 1230 (M 1785 ile 1815) yılları arasında yazılmıştır. Eserde 39 hadis bulunmaktadır. Mensur bir eser olup içinde üç de manzume bulunmaktadır (Öksüz 2010: X, 27, 179-202)¹. İsmail Müfid Efendi'nin (öl. 1803) eserleri sıralanırken 10. sırada *Terceme-i Hadîs-i Erba'în* ve 13. sırada *Hadîs-i Erba'în Tercemesi* olduğundan bahsedilmiştir (Kösem 2008: 4). Türkçe kırk hadis tercümelerinde XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülen duraklama XIX. yüzyılda da devam etmiş, önceki yüzyıllardaki verimliliğine ve edebî seviyesine ulaşamamıştır. Bu dönemde Babakaleli Ahmed Abdülaziz Efendi'nin (öl. 1879) 132 varaktan oluşan *Hadîs-i Erba'în Şerhi* vardır (Turan 2020: 22, 25). XX. yüzyılda Cebbarzâde Mehmed Ârif'in (öl. 1920), altı ciltten oluşan *Hazâin-i Envâr ve Defâin-i Esrâr* adlı eserinde 800'den fazla hadis ve 1.000 kadar sahabenin tercümeihâli yer alır. Eser *Hadîs-i Erba'în Şerhi* olarak da bilinmektedir (Özgüç 2013: 39-42, 54). Babanzâde Ahmed Naim de (öl. 1934) Nevevî'nin *el-Erba'ün* adlı eserini *Kırk Hadîs* adıyla Türkçeye tercüme etmiştir (Çakan, 1991: 376). Babanzâde'nin *Kırk Hadîs Tercümesi*, Muammer Bayraktutar tarafından 2018'de yayımlanmıştır. Kırk hadis derleme faaliyetleri son dönemde de devam etmiştir. Ahmed Hamdi Akseki'nin (öl. 1951) *Peygamberimizin Vecizeleri* (1945), Hasan Basri Çantay'ın (öl. 1964) *Kırk Hadîs ve Mealleri* (1956-1962), Abdülkadir Karahan'ın (öl. 2000) *Kırk Hadîs'i* (1977) bu türün son örnekleri arasındadır. Türk edebiyatında kırk hadis tercümelerinin yanında “gül-i sad-berk” olarak da bilinen 100 hadis tercüme ve şerhleri vardır. Latîf Abdüllatif Çelebi'nin (öl. M 1582) *Sübhâtü'l-Uşşâk*'ı bu türde bir tercümedir. Necip Fazıl Kısakürek'in çeşitli konulara dair ikişer mısra ile tercüme ettiği *101 Hadîs'i* bulunmaktadır (Karahan 2022: 472, 473).

Elbette Türk edebiyatında gerek muhtasar gerekse mufassal kırk hadisler daha fazladır. Hepsini burada zikretmek bu çalışmanın sınırlarını aşacaktır. Sadece yüzyıllar içinde belli başlıları zikredilerek *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf* risalesinin yeri tespit edilmeye çalışıldı. İlim

¹ Karahan'a göre (2022: 472) Hanîf İbrâhim Efendi ve Köstendilli Süleyman Şeyhî, XIX. yüzyıl müelliflerindedirler. Yine Karahan'a göre (2022: 472) Süleyman Şeyhî'nin mevzubahis eseri de manzum olup 35 hadisi kapsamaktadır.

âlemi, son çalışmalarla yeni kırk hadislerin varlığından haberdar olmaktadır. Bu yüzden Türk edebiyatında kırk hadislerin sayısı hakkında rakam telaffuz etmek şimdilik doğru değildir.

III. Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf

III.1. Eserin Adı, Müellifi ve Dönemi

Eserin adı, nüshalarda serlevhada kırmızı mürekkeple *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf* olarak yazılmıştır. Eserin tespit edilen iki nüshasından Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 1881/2 demirbaş numarada kayıtlı olanın sonunda (22b), cümle tamamlanmadan, “Kaçan kıyâmet günü gelese”den sonra, ‘Temmetü’l-hurûf bi-‘avni’llâhi’l-meliki’l-‘azîzi’r-ra’ûf Osmân ibn Halîl, gafera’llâhu lehû târîh-i sene 1202” şeklinde temmet kaydı verilmiştir. Kayıтта, müstensihin Osmân ibn Halîl olduğu ve istinsahın hicri 1202’de (M 1786) tamamlandığı belirtilmiştir. Ancak eserin dil özellikleri daha önceki bir dönemi (mesela XV. yüzyıl) işaret etmektedir. Nüsha genel olarak istinsah nüsha özelliği taşımaktadır. Bu isim Millî Kütüphanede müstensih olarak kayıtlıdır. Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı 55 Hk 458/5 demirbaş numara nüshasında herhangi bir isim ve tarih zikredilmemiştir. Şimdilik eserin müellifinin ve telif tarihinin bilinmediğini söyleyebiliriz.

III.2. Genel Özellikleri

Risale 13 sayfa olup mensurdur. Besmele, hamdele, dua ve temenni ayetlerinden / sözlerinden sonra hadislerin tercümeleleri geliyor. Hadislerin Arapça metinleri yoktur. Eser edebî yönden zayıftır.

III.3. Muhtevası

Müellif, bir müminin bilmesinde fayda gördüğü konularla ilgili hadisleri derleyip tercüme etmiştir. Bunlar sırasıyla; Hz. Peygamber’e salavat, onun şefaatinin kimlere olacağı, ezanı ve kameti işitip cemaate katılmayanlara selam verilmeyeceği, *Kur’an* surelerinin fazileti, insanda bulunan dört cevher, âlimlerin toplumdaki yeri, cennet ve cehennem ehlinin özellikleri, kibirlilerin cennete giremeyecekleri, zerre miktarı iman olanların cehenneme girmeyeceği, kavun yemenin günahların bağışlanmasına ve cennete girmeye vesile olacağı, yoldan çıkan ve aşırılığa kaçanların durumu, insana secde edilmeyeceği, ezanı işitip cemaate katılmayanların cennete giremeyecekleri, şarap içenlerin durumu, toprak yiyenlerin durumu, *Kur’an* öğretmenin sevabı, âlimleri sevmek ve onlara sadaka vermek, ilim yolunda ölen kimsenin durumu, vakit namazlarını terk edenin durumu, eşlerin birbirlerine karşı iyi muameleleri, âlim mezarını ziyaret etmek, su vermenin faziletleri, yemeği saklamanın cezası, *Kur’an* okuyanların ve dinleyenlerin bağışlanacağı, misafir ağırlamanın sevabı, şehitlere ve taundan ölenlere azap olunmayacağı, namazı terk edenlere yardım edilmemesi gerektiği, beş vakit namazı terk edenin durumu, fitrenin önemi, bıyığı usulüne uygun kesmek, dört şeyin (ulemanın ilmi, beylerin adaleti, ganilerin cömertliği, fakirlerin duası) önemi, her çeşit oyunun haram olduğu, âlimlerin Allah’ın dostu olduğu, dünyayı sevmenin bütün günahların sebebi olduğu, kıyamette ölümün bir koç gibi mahşer

yerine getirileceği ve cennet ve cehennem ehli için ölümün olmayacağı, âlimle sohbetin önemi, mezarlıkta Fâtiha okumak ve cenaze adabı şeklinde verilmiştir. Bu konular din, fıkıh, dua, namaz, takva, ahlak ve sosyal hayat, ilim ve âlim gibi bireyi ilgilendiren temel konulardır. Israrla vurgulanmak istenen ise ilim ve âlimi sevmek ve namazı terk etmemektir. Hadislerin sayısı 46 olarak tespit edilmiştir (1 tane de Hz. Ali'ye ait vecize vardır). Ancak tercümelerden bazıları farklı değerlendirilebilir. Bu durumda sayı değişebilir. Ravi senedi doğrudan Hz. Peygamberdir. Senette kullanılan ifadeler; “Hazret-i Resûl,   aleyhi’s-selâm, buyurmuşdur”, “Kâle Resûlüllâh-i   aleyhi’s-selâm”, “Peygamber,   aleyhi’s-selâm, buyurmuş ki”, “Ve Resûlüllâh aydur”, “Muhammed,   aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm, hadîs-i şerîfinde buyurur kim” vb.dir. Ayetlerin faziletine dair rivayetlerde (biri dışında) ravi senedi verilmeden doğrudan rivayete geçilmiştir. Hadislerin sıhhat durumu tartışılabilir; ancak bu işi, alanın uzmanlarına bırakmak gerekir. Nitekim bazılarının mevzu olduğu, tespit edildikleri kaynaklarda belirtilmiştir. Mevzu hadislerde bazen metinden sonra “sadaka Resûlüllâh”; “sadaka Resûlüllâh-i   aleyhi’s-selâm”; “sadaka Resûlüllâh, ne   zu bi’llâhi min hâl”, “bu söz üzerine i  tibâr olunsun” gibi ifadelerle sahih oldukları vurgulanmak istenmiştir².

III.4. Dil ve Söyleyiş Özellikleri

Bu bölümde eserin ayırıcı niteliklerini ortaya koyan bazı örnekler üzerinde durulacaktır. Eserin dili XV. yüzyıl dil özelliklerini taşımaktadır. Sade ve anlaşılır bir dili vardır: “Ve dahı Resûlüllâh,   aleyhi’s-selâm, buyurdı: Bir kimse bir lokma kavun yise Allâh Te   lâ Hazretleri aña biş kez biş günahını giderür ve dahı biş kez biş derece virür cennetde ve dahı derecesin yücedür, zîrâ kavun cennetden çıkmışdur.” (M 18a/8-12). Yer yer mahalli söyleyişler görülür: “eşitse” (işitsi) (M 17a/5), “mirât” (murat) (M 17a/12), “duz” (tuz) (M 17b/8), “dad” (tat) (M 17b/9), “korkulu olmak” (korkar olmak) (M 17b/13), “pahil” (bahil) (M 18a/3), “fikara” (fukara) (M 19a/3), “öylen namâzi” (öğle namazı) (M 19a/15), “gülece” (tebessümle) (M 19b/4). Anlatım şekli ya da dönemin söyleyiş özelliği olan ifadeler: “bilmeseler gerekdür” (bilmeyecekler) (M 18a/13), “begce ashâblar” (nüfuzlu kimseler) (M 18a/13,14), “çalku” (çalgı) (M 18a/14), “  ilmîni okuyan” (ilim okuyan, ilim öğrenen) (M 22a/14), “âdem oğlanı” (insanoğlu) (M 18b/2), “kırk günden” (kırk gün kadar) (M 18b/14), “bir içim su” (deyim) (M 20a,/1). Farklı yapılarda cümleler vardır. Şart cümlesi: “Bir kimse benim ismim eşitse, salât-ı şerîfe getürse, tahkîk ol kimse benim şefâ  atime müstehak olur!” (M 16b/9-11). Soru cümlesi: “Senüñ şefâ  atıña kim müstehak olur?” (M 16b/8). Dua ve temenni cümlesi: “  Aleyhi’s-selâm!” (M 16b/4). Tekit cümlesi: “Sadaka Resûlüllâh-i   aleyhi’s-selâm.” (M 17a/7). İstisna cümlesi: “Kur’ân ve   ilm diñlemeyeler, illâ çalkuya heves ideler ve dahı   ibâdet itmeyeler, illâ ramazânda ideler, ancak onlar olmaz, illâ îmânsuz olur, didi.” (M 18a/14,15). Devrik cümle: “Allâh Te   lâ her lokmasına bir şehir yabar cennetde.” (M 20b/7,8). “  ulemâ Allâhuñ döstudur, gâfilen dahı olursa; câhil Allâhuñ

² Daha geniş bilgi için metne ve ilgili açıklamalara bakılmalıdır.

düşmânıdır, abdi zâhid olursa.” (M 22a/12-14). “Ve eger kırk güne dek tevbe itmezse hüküm olunur kâfir deyü.” (M 18b/10,11). Benzetmeli devrik cümle: “Eger beglerin ‘âdilligi olmasa ba‘zı insân ba‘zı insânı yirdi, nitekim kurt koyunu yedügi gibi.” (M 21b/9-11). “Ve” bağlaçlı sıralı cümle: “Ve eli cömert olur ve namâzı çok kılar ve orucu kâmil dutalar.” (M 17b/13,14). Kelime grupları. Sayı grubu: “biş kez biş” (bir milyon) (M 18a/10), ünlem grubu: “Yâ Resûlüllâh!” (M 16b/8), eş anlamlı tekrar grubu: “buyurur aydur” (M 19a/8); birleşik fiil grubu: “selâm virmeñ!” (M 17a/2,3). Kipler. İstek: “okuya” (okusun) (M 17a/10), şart: “gelese” (gelse) (M 22b/7).

III.5. Nüsha Bilgileri

III.5.1. Millî Kütüphane Nüshası

Millî Kütüphanenin dijital kayıtlarında *Kitâb-ı Hadîs-i Şerîf* adıyla ve 06 Mil Yz A 1881/2 yer numarasıyla kayıtlıdır. Künye bilgileri; “DVD No 97, ölçü 225x148-145x85 mm., Müstensih Osmân b. Halîl, istinsah tarihi 1202 (1786), yaprak 16b-22b, satır 15, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, harekeli nesih” şeklinde verilmiştir. Metinde başlık *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf*’tir. Müstensih -hatırladığı ya da tespit ettiği kadarıyla- birkaç hadis metnini de konu akışına riayet etmeden rast gele “çıkma” (der-kenâr) olarak kaydetmiştir (Bk. M 16b, 18a, 21a, 22a). Ayrıca bir sarhoşun bir sarhoşu öldürmesi ile ilgili *Hidâye*’deki bir hükme de yer vermiştir (Bk. M 18a).

III.5.2. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Nüshası

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı dijital kayıtlarında *Risâle fî’l-Ehâdîsi’n-Nebevî* adıyla ve 55 Hk 458/5 demirbaş numarada kayıtlıdır. Künye bilgileri; “istinsah tarihi hicri (miladi) 1188 (1775), bulunduğu yer Ankara Millî Kütüphane (Samsun İl Halk Kütüphanesi), DVD No 1628, ölçü 203x145-147x75 mm., yaprak 77b-82b³, satır 17, yazı nesih, kağıt saykallı abadi” şeklindedir. Metinde başlık *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf*’tir. Künye bilgilerinde “istinsah tarihi hicri (miladi) 1188 (1775)” olarak verilmiştir. Ancak metinde bu tarihe dair bilgi yoktur.

Her iki nüshadaki farklılıklara bakılacak olursa nüshaların birbirinden ya da üçüncü bir nüshadan çoğaltıldıkları anlaşılıyor. Bu yüzden nüsha sayısının daha fazla olabileceği de ihtimal dâhilindedir.

IV. Sonuç

Kırk hadisler Türk edebiyatında derleme, tercüme ve şerh olarak bazı müellifler tarafından kaleme alınmıştır. Bu eserler XIV. yüzyılda yazılmaya başlanmış ve daha sonraki yüzyıllarda devam etmiş ve zamanımıza kadar gelmiştir. Türk edebiyatında kırk hadislerin gelişip yaygınlaşmasında Câmî’nin tesiri olduğu anlaşılıyor. Hz. Peygamber’in şefaatine nail olmak, bilginler ve fakihler sınıfına dâhil olmak, öldükten sonra hayır dua ile anılmak gibi düşüncelerle kaleme alındıkları, bazı kırk hadislerde zikredilmiştir. Dinî gaye temelinde kaleme alınmış olmaları onların günümüze kadar önemini ve güncelliğini korumalarını sağlamıştır. Türkçe Arapça

³ 83b olacak.

ve Farsça yazılmış olan kırk hadisler; mensur, nazım-nesir karışık ve manzum olarak düzenlenmişlerdir. Yeni çalışmalarla yeni kırk hadislerin varlığı ortaya çıkabileceğinden sayıları hakkında kesin rakam vermek şimdilik doğru olmaz. Bu çalışmadaki eser de yeni ortaya çıkarılmıştır.

Şii geleneğinde de kırk hadis derlemeleri yapılmış ve kırk hadise önem atfedilmiştir. Sünni gelenekte yazılan kırk hadisler Şii anlayışa göre yazılan kırk hadislerden yaklaşık iki asır önce başlamıştır. Şii anlayışta kırk hadis derleme geleneği de zamanımıza kadar gelmiştir.

Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf sadece hadis metinlerinin tercümelerinden derlenmiş 13 sayfalık mensur bir eserdir⁴. Eser bu yönüyle türdeşlerinden ayrılır. Müellifi şimdilik meçhul olan eser, ağırlıklı olarak XV. yüzyıl dil özelliklerini taşır. Hadislerin sayısı 46'dır. Hadis olduğu söylenen "Dünyanın kıvamı dört şey iledir." ile başlayan söz Hz. Ali'ye ait vecize olarak tespit edilmiştir⁵. Bu vecize ile birlikte nakledilen sözlerin toplam sayısı 47'dir.

Kaynakları tespit edilen hadislerin bazılarında farklar görülmüştür. Kimi hadislerin kaynağı temel hadis kaynaklarından başka; "Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Musannef*, I-XI (thk. Habîbürrahman A'zamî), Beyrut, 1972; Ahmed ibn Hanbel, *Müsned*, Riyad, 1998; Alî b. Abdülazîz Begavî, *Şerhu's-Sünne* (nşr. Şuayb el-Arnaût, Muhammed Züheyr eş-Şâvîş), Beyrut, 1986; Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed Dârekutnî, *es-Sünen*, I-IV (nşr. Şuayb el-Arnaût vd.), Beyrut, 2004; Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân Dârimî, *es-Sünen*, I-IV (nşr. Hüseyin Selîm ed-Dârânî), Beyrut, 2004; Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek*, I-IV (nşr. Mustafa Abdülkadir Ata), Beyrut 1990; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, I-VII (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Riyad, 1409" kaynaklarda da tespit edilememiştir⁶.

Hadislerin sahihliği tartışmaya açıktır; bununla birlikte epeyce bir kısmının zayıf / uydurma hadis özelliği taşıdığı söylenebilir. Hatta kaynakları tam olarak tespit edilemeyen ya da farklı şekilde tespit edilen bazılarının meşhur bir söz ya da derleyenin kendi yorumu olabileceği de akla gelmektedir. Anlamları yönünden ise İslam'a aykırı bir durum söz konusu değildir. Zayıf hadislerle amel edilip edilemeyeceği konusunu da alanın uzmanlarına bırakmak gerekir. Derlenen hadislere bir bütün olarak bakıldığında ibadet ve bilhassa namazın önemi ile ahlaki değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir.

Amaç bilgi vermek olduğu için eserin edebî değeri ikinci planda kalmıştır. Müellif, bazı kırk hadis derleyenler gibi eserini ne amaçla yazdığını açıkça belirtmemiştir. Bununla birlikte eserinin adını *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf* olarak belirtilmesi onun amacını gösterir. Hadis sayısı kırktan az ya da çok olan eserler genelde kırk hadisler içerisinde değerlendirildiklerinden biz de eseri kırk hadis türüne dâhil ettik.

⁴ Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 1881/2 nüshasında kenarlarda birkaç hadis metni ile bir hüküm metni de bulunmaktadır. İlgili yerlerde bunlarla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

⁵ Bk. metin.

⁶ Kimi hadislerin kaynaklarını tespitinde yardımını gördüğüm Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Ana Bilim Dalı Öğretim Görevlisi Adem Sadoğlu'na teşekkür ederim.

Çalışmamızda, umumi Türk edebiyatı içerisindeki belli başlı kırk hadisleri mütalaa ederek *Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf*'in yerini ve özelliklerini tespit etmeye çalıştık ve karşılaştırmalı metnini gerekli açıklamalar ve bilgilerle birlikte verdik⁷.

Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf

[M 16b, T 77b] Bismillâhîrrâhmânirrahîm⁸. Elhamduli'llâhi Rabbi'l-âlemîn⁹. Ve'l-âkıbetu li'l-müttakîn¹⁰. Ve lâ 'udvâne illâ 'ale'z-zâlimîn¹¹. (1) Hazret-i Resûl, 'aleyhi's-selâm¹², buyurmuşdur: Kim¹³ benim üzerime bir kerre salavât-ı şerîfe getürse Allâh Te'âlâ ona on haslet virir ve dahı on günâhını bağışlar ve cennetde on derecesini yüce[r]¹⁴. (2) Ashâblar su'âl iderler: Yâ Resûlellâh! Senüñ şefâ'atıña kim müstehak olur? didiler. Resûl Hazreti buyurur ki: Bir kimse benim ismim eşitse¹⁵, salât-ı şerîfe getürse, tahkîk ol kimse benim şefâ'atime müstehak olur. Ve dahı bir kimse benim ismim eşitse¹⁶, salât-ı şerîfe getürmese¹⁷ benim şefâ'atime müstehak olmaz ve ben ona şefâ'at itmezem. Ve dahı bir kimse benim üzerime salavât-ı şerîfe getürse cehennem ol kimsenüñ üzerine harâm [M 17a] olur¹⁸! (3) Ve dahı Resûl buyurmuş ki: Siz Yehûdîlere ve

⁷ Metinde sayfa numaraları köşeli ayraç, hadislerin sırasını gösteren rakamlar yay ayraç içerisinde tarafımızdan eklendi. Farklar, diğer açıklamalarla karışmasın diye italik olarak verildi. M nüshasının tamamı Ek 1'de verildiği için karşılaştırmalı metinde transkripsiyon işaretleri kullanılmadı. Bir nüshada ya da her iki nüshada hatalı yazıldıkları düşünülen kelimelerin asılları dipnotlarda verildi. M nüshası harekeli olduğundan (yanlış olduğu düşünülen harekelemelerin dışında) bu nüshadaki harekeli metin dikkate alındı. Bu yüzden günümüzde söyleyişi değişen ya da gramer / imla olarak yanlış olan bazı kelimeler / sözler bundan dolaydır.

⁸ Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Neml, 27/30.

⁹ Hamt, âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur. Fatıha, 1/2.

¹⁰ En güzel akıbet takva sahiplerininindir. Kasas, 28/83.

¹¹ Zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur (Ayetin başı "Fe lâ" şeklindedir) Bakara, 2/193.

¹² Hz. Peygamberler için "Ona selâm olsun." anlamında dua cümlesi.

¹³ kim: ki T.

¹⁴ Bana Rabbimin katından bir melek geldi ve şöyle dedi: Ümmetinden kim sana bir salavat getirirse Allah bundan dolayı ona on sevap yazar, on günâhını siler, derecesini on kat yükseltir ve getirdiği salavatın aynıyla karşılık verir (Süyûtî 1990: 12/91).

¹⁵ ismim eşitse: ismimi işitse T.

¹⁶ ismim eşitse: ismimi işitse T.

¹⁷ getürmese: getürse T.

¹⁸ Şu hadisler, metindeki hadisle paralellik gösteriyor: Yanında benim adım anıldığı hâlde bana salavat getirmeyen kişinin burnu yere sürülsün (Süyûtî 1990: 273/4459). Bir topluluk toplanır, Allah'ı zikretmeden, Resulüllah'a salavat getirilmeden dağılırsa, bu meclisleri onlar için kıyamet günü bir hasret ve pişmanlık vesilesi olur (Süyûtî 1990: 476/7780). Yanında ismim anılan kimse bana salavat getirsin. Bana bir defa salavat getirene Allah on defa rahmet eder (Süyûtî 1990: 526/8680). Kim sabah ve akşam bana on defa salavat getirirse, kıyamet günü şefaati ona ulaşır (Süyûtî 1990: 532/8811). Kabrimin yanında bana salavat getirenin sesini işitirim. Uzakta bana salavat getirenin salavatı ise bana ulaştırılır (Süyûtî 1990: 532/8812). Bana çok salavat getirin. Çünkü bana getireceğiniz salavat, bağışlanmaya sebeptir. Benim için dereceyi ve fırsatı isteyiniz. Çünkü bana verilecek olan fırsat, Rabbim katında sizin için şefaati sebebidir (Süyûtî 1990: 87/1406). // M 17a kenarda şu hadis metni vardır:

قال النبى عم : من اذا ابويه فقد آذاني ومن آذاني فقد آذى الله ومن آذى الله فهو ملعون)

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Anne babasını inciten beni incitmiştir, beni inciten Allah'ı incitmiştir, Allah'ı inciten lanetlenmiştir. Bu hadisin benzeri şöyledir:

وقال (صلى الله عليه وآله): من آذى والديه فقد آذاني، ومن آذاني فقد آذى الله، ومن آذى الله فهو ملعون.

(<https://www.google.com/search?q=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%88>). Tam künye için bk. Kaynakça.

Nasrânlara selâm¹⁹ viriñ, husûsan [T 78a] benim ümmetimiñ Yehûdîlerine selâm virmeñ! Ashâblar sordılar: Yâ Resûlellâh! Senüñ ümmetünde Yehûdîler kimlerdir? Resûl, ‘aleyhi’s-selâm, didi: Şol kimselerdür ki ezân sesin eşitse²⁰, kâmet sesin²¹ eşitseler²² cemâ‘ ate gelmeseler anlar dahı Yehûdîlerdür; dört kitâbda mel‘ unlardur²³, sadaka Resûlüllâh-i ‘aleyhi’s-selâm²⁴. (4) Eger bir kimse fakîrlikden necât mirât iderse *İzâ vâkı’at*²⁵ sûresin okusun²⁶. (5) Bir kimse benim üzerime İslâm kâ‘im olsun dirse *Kul yâ*²⁷ *eyyühe’l-kâfirûne*²⁸ sûresin okuya²⁹. (6) Kâle Resûlüllâh-i ‘aleyhi’s-selâm: Bir kimse kabir azâbından emîn olmak isterse *Tebâreke’llezî bi-yedihi’l-mülk*³⁰ sûresin okuya³¹. (7) Bir kimse kıyâmetde susuzluktan kurtulmak murâd iderse iki *Kul e‘üzü*³²leri okuya³³. (8) Bir kimse kıyâmetde su‘âlîm âsân gelsün deyü³⁴ mirât iderse *Yâsîn*³⁵ sûresin okuya³⁶. (9) Bir kimse hâcetim geçsen³⁷ ve du‘âm müstecâb olsun dirse *Fâtiha*³⁸ [M 17b] sûresin çok okuya³⁹. (10) Bir kimse cennet şarâblarından içmek mirât iderse [T 78b] *İnnâ e‘taynâ*⁴⁰ sûresin çok okuya, sadaka Resûlüllâhi⁴¹. (11) Ve dahı Resûlüllâh-ı ‘aleyhi’s-selâm buyurmış kim: Âdem oğlanında dört cevâhir vardır; evvelki cevâhir ‘akıldır, ikinci dîndür,

¹⁹ selâm: - T.

²⁰ sesin eşitse: sesini işitse T.

²¹ T.

²² eşitseler: işitseler T.

²³ mel‘ unlardur: mel‘ unlardır M.

²⁴ Hazret-i Peygamber: “Yahudi ve Hıristiyanlara selam veriniz, ancak ümmetimin Yahudilerine selam vermeyiniz.” buyurdu. Oradakiler “Ümmetinin Yahudileri kimlerdir?” diye sorunca Hz. Peygamber de “Namazı terk edenlerdir.” diye cevap verdi. Sağâni, bu rivayetin mevzu (uydurma) olduğunu söylemiştir (Aclûnî 1988: I, 455/1484). Ali el-Kârî de Süyûtî’nin bu hadise vâkıf olmadığını nakletmiştir (Ünverdi 2009: 27). Aclunî (1988: II, 3019) senedini zikretmeden yoruma açık olarak ümmetin Yahudilerinin, ikinci namazını cemaatle kılmayanlar olduğu hadisine yer vermiştir.

²⁵ Vakı‘a (Kıyamet), 56 /1

²⁶ Kim Vâkıa suresini okursa asla fakirlik dokunmaz (Canan 1995: 12/518).

²⁷ kul yâ: kul T.

²⁸ Kâfirûn (Kâfirler!), 109 /1.

²⁹ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Geceleyin yatağına uzandığında "Kul yâ eyyühe'l-kâfirûn" suresini oku, sonra birşey konuşmadan uyu. Şüphesiz bu şirkten kurtuluştur (Süyûtî 1990: 28/367).

³⁰ *Tebâreke’llezî bi-yedihi’l-mülk: Tebâreke’llezî M. // Mülk, 67/1: Mutlak hükümlerlik elinde olan Allah, yüceler yücesidir.*

³¹ Tebâreke suresi var ya, işte onu okumak kabir azabına engeldir (Süyûtî 1990: 290/4727).

³² Kul e‘üzü (Sığınırım de!), Felak, 113/1-5; Nâs, 114/1-6.

³³ “Kul e‘üzü”leri okumanın kıyamette susuzluğu gidereceği bildirilmektedir. Resûlullah, Felak ve Nas surelerinin en güzel sığınma duaları olduğunu belirtmiştir: Resulullah, Muavvizeteyn (Kul eüzü bi-Rabbi’l-felâk ile Kul eüzü bi-Rabbi’n-nâs) sureleri nazil olunca bu ikisini okuyarak Allah’a sığınmaya başladı, diğer duaları bıraktı (Nevevî 2016: 2/339).

³⁴ deyü: diyü T.

³⁵ Yâsîn (Yâsîn!), 36/1.

³⁶ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Kim her gece Yasin suresini okursa küçük günahları bağışlanır (Süyûtî 1990: 538/8933).

³⁷ hâcetim geçsen: -M.

³⁸ Fâtiha (Başlangıç, Kur’an-ı Kerim’in ilk suresinin adı.), 1/1-7.

³⁹ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Fatiha suresi her hastalığa karşı şifadır (Süyûtî 1990: 360/5827).

⁴⁰ Kevser (Saf, temiz, tatlı su; cennette bir nehir veya havuz. Kur’an-ı Kerim’in 108. suresi.), 108/1-3

⁴¹ Galip Akın, Beyzâvî, Envâru’t-Tenzîl, I, 536’dan naklen: Kim Kevser suresini okursa, Allah ona cennette bulunan tüm ırmaklardan su verir ve Kurban gününde kulların tüm kurbanlarının sayısının on katı iyilik (sevap) verir (Akın 2015: 99).

üçüncü hayâdur, dördüncü ‘amel-i sâlihîdür; gazab ‘aklı giderür, zinâ dîni giderür⁴², tama ‘ hayâyı giderür, gaybet ‘amel-i sâliha giderür⁴³. (12) Peygamber, ‘aleyhi’s-selâm, buyurmuş ki: Benim ümmetimin içinde ‘ulemâ, ta‘âmı duz gibidir. Zirâ duz katmayınca ta‘âmın dadı olmadığı gibi ümmetim içinde ‘ulemâ olmasa anların dahı dadı olmazdı ve [da]hı⁴⁴ ümmetim ıslâh⁴⁵ olmazdı, sadaka Resûlüllâh⁴⁶. (13) Kâle’n-Nebiyi, sallallâhu ‘aleyhi ve sellem: Ehl-i cennetün ‘alâmeti yedidür; evvel yüzü nûrlı⁴⁷ olmak, dahı dili Allâha zikir idici⁴⁸ olur, korkulu olur ve eli cöme[r]t⁴⁹ olur ve namâzı çok kılar ve orucu kâmil dutalar, hîc noksân itmez ve dahı her Müslimâna mukaddim⁵⁰ oldukça selâm virir⁵¹. (14) Ve dahı Resûlüllâh Hazreti, ‘aleyhi[M 18a]’s-selâm, aydur: Ehl-i cehennemün ‘alâmeti yedidür; evvel yüzi kara olur ve dahı dili fâhişe söyler, kalbi kara olur ve⁵² namâzı [T 79a] noksân kılar ve urucu noksân dutalar ve eli pahil⁵³ olur ve her Müslimân ugrasa selâm virmez⁵⁴. (15) Ve dahı Peygamber, ‘aleyhi’s-selâm, buyurdu ki: Bir kimsenün kalbinde zerre mikdârı ululanmak olsa ol kimse cennete girmez⁵⁵. (16) Ve dahı Resûlüllâh Hazreti, ‘aleyhi’s-selâm, aydur: Bir kimsenün kalbinde zerre mikdârı îmân olsa ol kimse cehenneme girmez didiler⁵⁶. (17) Ve dahı Resûlüllâh, ‘aleyhi’s-selâm⁵⁷, buyurdu: Bir kimse bir lokma kavun yise Allâh Te‘âlâ Hazretleri⁵⁸ aña biñ kez biñ günâhini giderür ve dahı biñ kez

⁴² zinâ dîni giderür: -T.

⁴³ gaybet ‘amel-i sâliha giderür: -T. // Ademoğlunun vücudunda dört şey tarafından yok edilen dört cevher vardır. Bu cevherler; akıl, din, hayâ ve salih ameldir. Gazap aklı yok eder, haset dini yok eder, tamah hayâyı yok eder, gıybet salih ameli yok eder (Askalânî 2007: 32).

⁴⁴ ve [da]hı: -M.

⁴⁵ اصلاح: -M.

⁴⁶ Ashabım ve ümmetim yemekteki tuz gibidir; yemek ancak tuzla iyi olur (Gümüşhanevi 2012: II-1118/4814). Bu hadisle ilgili Özcan Hıdır (2019: 179), “Kaynaklarında nakledilen İncillerdeki bazı sözlerin İslamileştirilmiş olabileceği olgusu göz önünde bulundurulmalıdır. Ümmetimin arasında ashabımın durumu yemekteki tuz gibidir; yemek ancak tuzla iyi olur.” hadisi-rivayetinde olduğu gibi, kaynaklarında nakledilen İncillerdeki bazı sözlerin ‘İslamileştirilmiş’ olabileceği olgusu göz önünde bulundurulmalıdır.” görüşündedir.

⁴⁷ nûrlu: nûrlı M.

⁴⁸ Allâha zikir idici: Allâhı zikir idinci T.

⁴⁹ حومران: T.

⁵⁰ عقلي: T., عقلي: M.

⁵¹ Bu hadis ve devamındaki hadis, bir hadis olarak ve farklı şekilde tespit edildi: Cennet ehli üçtür; iktidar sahibi olup adaletli olan kimse, akrabalarına ve Müslümanlara karşı merhametli olan kimse, fakir olduğu hâlde sadaka vermeyi seven kimse. Cehennem ehli de beş sınıftır: Tamahını gizleyemeyen hain kişi; akşam sabah demeden ehline veya malına her muamelede oyun yapan; akli yok, kendine hâkim değil, nefesine zebun, hiçbir şeye hayrı olmayan; kötü huylu, kötü dilli; ayrıca cimri ve yalancı (Gümüşhanevi 2012: I-244/998).

⁵² ve: -M.

⁵³ باحول: T.

⁵⁴ Bk.: Bir önceki hadis.

⁵⁵ Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez (<https://dorar.net/hadith/sharh/74332>).

⁵⁶ Kalbinde zerre kadar imanı bulunan cehenneme girmez (<https://dorar.net/hadith/sharh/74332>).

⁵⁷ ‘aleyhi’s-selâm: ‘aleyhi ve sellem T.

⁵⁸ Hazretleri: Hazreti M.

biş derece virür cennetde ve dahı derecesin yücedür, zîrâ kavun cennetden⁵⁹ çıkmışdur⁶⁰. (18) Ve dahı Resûlüllâh, sallallâhu ‘aleyhi ve sellem⁶¹, aydur: Benim ümmetim üzerine bir zamân gele ki ‘ulemânuñ kadrin bilmeseler gerekdür, illâ begce ashâblara hürmet ideler ve ‘izzet idelir⁶² ve dahı Kur’ân ve ‘ilm⁶³ dinlemeyeler, illâ çalkuya heves ideler ve dahı⁶⁴ ‘ibâdet itmeyeler, illâ ramazânda ideler, ancak onlar olmaz, illâ îmânsuz olur, didi [M 18b], sadaka Resûlüllâh [T 79b], ne‘ûzu bi’llâhi min hâli⁶⁵! (19) Peygamber, ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm⁶⁶, buyurur: Bir kimse âdem oğlanına secde eylese tahkîk ol kimse kâfir olur dimişler⁶⁷. (20) Ve dahı Resûl, sallallâhu ‘aleyh ve sellem⁶⁸, aydur: Bir kimse ezân⁶⁹ sesin eşitse cemâ‘ate varmasa ol kimseye cennet harâm olur didi⁷⁰. (21) Ve Peygamber, ‘aleyhi’s-selâm, aydur: Bir kimse bir dirhem şarâb alsa helâl deyü, keennehu bir âdem öldürmiş gibidir; gökcek sâlih ‘avret-ile zinâ itmiş gibidir ve anasıla zinâ itmişçe günâh yazılır. Bir kimse ol şarâbdan bir kadeh içse tahkîk îmân andan çıkar bedeninden⁷¹ ve eger kırk güne dek tevbe itmezse hüküm olunur kâfir deyü. Eger bir kimse iki kadeh içse, Hak Sübhânehu ve Ta‘âlâ, ol kimsenün du‘âsın ve namâzın ve orucını seksen yıla dek kabûl eylemez; bu söz üzerine i‘tibâr olunsun⁷². (22) Ve dahı [Resûl] aydur: Bir kimse toprak

⁵⁹ cennetden: cennetde T.

⁶⁰ Karpuzun tadını çıkarın ve onun kıymetini bilin; çünkü onun tatlısı cennet tatlılarından, suyu ise rahmettir. Kim bir lokma karpuz yerse Allah ona yetmiş bin sevap yazar, yetmiş bin kötü amelini siler ve onu yetmiş bin derece yükseltir. Çünkü karpuz cennetten çıkarılmıştır (Arrâk 1981: II, 260/96). Aynı yerde hadisin merfu olduğu belirtilmektedir.

⁶¹ ‘aleyhi’s-selâm: sallallâhu ‘aleyhi ve sellem M.

⁶² ideler ve ‘izzet idelir: ve ‘izzet idelir T.

⁶³ Kur’ân ve ‘ilm: Kur ‘ilm M.

⁶⁴ heves ideler ve dahı: ve şettekî[?] dinleyeler ve dahı Allâha T.

⁶⁵ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Ümmetime öyle bir zaman gelecek ki, Kur’an okuyanlar çoğalacak, fakihler azalacak, ilim ortadan kalkacak, fitne ve ölümler çoğalacak; sonra öyle bir zaman daha gelecek ki ümmetimden Kur’an okuyan kişiler bulunacak fakat boğazlarından geçmeyecek; sonra bir zaman daha gelecek ki müşrik Allah hususunda aynı mevzuda mümine karşı mücadele edecek (Gümüşhanevi 2012: II-880-81/3738).

⁶⁶ ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm: ‘aleyhi’s-selâm M.

⁶⁷ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Bir kimsenin bir başkasına secde etmesini isteseydim, (herhâlde) kadının kocasına secde etmesini isterdim (Nevevî 2016: 1/292).

⁶⁸ Resûl, sallallâhu ‘aleyh ve sellem: Resûlüllâh, ‘aleyhi ve sellem T.

⁶⁹ **أَذِّن** T, **أَذِّن** M.

⁷⁰ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Bir kimse ezanı işitir de özürsüz olarak cemaate icabet etmez ise o kimsenin namazı yoktur (Bûsîrî 1999: I, 491).

⁷¹ bedeninden: bedenden T.

⁷² Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi. // M 18a kenarda bu hadisle benzenik gösteren şu hadis metni vardır: قال النبي صلى الله عليه وسلم: من شرب الخمر لم يقبل الله تعالى صلواته أربعين يوماً وليلاً ولم يكتب الملك له حسن وكان حقاً على الله أن يسقيه من صديد أهل النار. صدق رسول الله

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Kim içki içerse, Allah kırk gün kırk gece onun namazını kabul etmez, melek de ona hayır yazmaz ve ona cehennem ehlinin irinlerinden su vermek Allah’a düşer. Resulullah doğru söyledi. Bu hadisin benzeri şu şekildedir:

لا يَشْرَبُ الخمرَ رجلٌ من أمتي، فيقبلُ اللهُ منه صلاةً أربعينَ يوماً

(<https://dorar.net/hadith/sharh/142191>) // M 18a kenarda, Hanefî fikhına dair Burhâneddin el-Merginânî'nin (öl. 593 / M1197) *el-Hidâye*'sinden naklen şu hüküm metni vardır:

رجل إذا قتل شارب الخمر بحال السكر فهو شهيد لأن شارب الخمر معصيت لا تمنع حكم الشهيد. نقل هدايه

Bir adam, sarhoşken bir ayaşığı öldürürse o öldürülen şehittir, çünkü içenin itaatsizliği, şehit hükmüne engel olmayan bir isyandır; *Hidâye*'den naklen. Bu nottan, müstensihin, hadis olarak nakledilen bazı düşüncelere katılmadığı söylenebilir.

yise keennehu kırk günden ölmüş hıncır etin yemiş gibidür⁷³. (23) Ve dahı Resûl Hazreti, sallallâhu [M 19a] ‘aleyhi ve sellem:⁷⁴ Bir âdem bir kimseye⁷⁵ Kur’ân ta‘lim eylese bir yıl mikdârı [T 80a], gice namâz kılup ve gündüz oruc dutmuş kadar sevâb olur ve fıkara⁷⁶ ve miskînler bir altın sadaka virmekden hayırludur didi⁷⁷. (24) Peygamber, ‘aleyhi’s-selâm, buyurur: Bir kimse ‘ulemâyı sevse Allâh Te‘âlâ anı sever. Ve eger bir kimse ‘ulemâ meclisinde otursa benim meclisimde oturur; Allâh Te‘âlânın meclisinde oturmuş gibidür⁷⁸. (25) Resûl, sallallâhu ‘aleyhi’s-selâm, buyurur aydur: Bir kimse ‘ulemâya bir dürhem gümüş sadaka virse tahkîk Hak Ta‘âlâ yoluna biğ altın sadaka virmişçe sevâb olur⁷⁹. (26) Resûlüllâh, ‘aleyhi’s-selâm, buyurur aydur: Bir kimse ‘ilim taleb iderek maksûdı hâsıl olmadan ölse Allâh Te‘âlâ Hazreti aña iki melek gönderür, kabrinde tâ kıyâmete dek aña ‘ilim ta‘lim iderler, sadaka Resûlüllâhi sallallâhu ‘aleyhi’s-selâm⁸⁰. (27) [Resûl], buyurur aydur: Bir kimse sabâh namâzın terk eylese îmân andan bîzâr⁸¹ olur ve öylen namâzın terk [M 19b] eylese *Kur’ân* andan bîzâr olur ve dahı bir kimse ahşam⁸² namâzın terk eylese Peygamber [T 80b], ‘aleyhi’s-selâm, andan bîzâr olur; bir kimse yatsu namâzın terk eylese Rabbü’l-âlemîn andan bîzâr olur⁸³. (28) Peygamber, ‘aleyhi’s-selâm, buyurur: Kim ‘avretinün yüzine gülece baksı bir sevâb yazılır; eger öpse yigirmi sevâb yazılır⁸⁴ ve eger gögsin alup kucaklasa otuz sevâb yazılır ve bir ‘avret erini cenâbetden gusûl itdürse Allâh Te‘âlâ ol sudan ne kadar tamla hâsıl olursa ol kadar⁸⁵ melâ’ikeler, yâ Rabbî ol melâ’ikeler, Allâh Te‘âlâ Hazretinden ol ‘avretün yarlıganmasın taleb iderler tâ

⁷³ Kim kil yer ve onu ufalarsa, domuz eti yer ve onu ufalar (İbn Arrâk 1981: II, 241/34).

⁷⁴ *Resûl-i hazret-i sallallâhu ‘aleyhi ve sellem: Resûlüllâh ‘aleyhi T.*

⁷⁵ *kimseye: kimse T.*

⁷⁶ *fıkara: fikiraya T.*

⁷⁷ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.

⁷⁸ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Âlim olarak oturan, peygamber olarak oturmuş gibidir (Aclûnî 1988: II, 243/2449).

⁷⁹ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.

⁸⁰ *Sadaka Resûlüllâhi sallallâhu ‘aleyhi’s-selâm: Sadaka Resûlüllâhi ‘aleyhi’s-selâm T. // M 21a kenarda ilim öğrenmekle ilgili şu hadis metni vardır:*

قال النبي صلى الله عليه وسلم : من تعلم العلم لاجل السؤال فقد مات منافقاً ومن تعلم لاجل التكبر فقد مات كافراً ومن تعلم العلم لاجل الدنيا فقد مات عاصياً ومن تعلم العلم لاجل العمل فقد مات مؤمناً.

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Sorgulamak için ilim öğrenen münafık olarak ölmüştür; kibirlenmek için ilim öğrenen kâfir olarak ölmüştür; dünya için ilim öğrenen günahkâr olarak ölmüştür; iyi bir iş için ilim öğrenen mümin olarak ölmüştür. Bu hadis farklı şekilde tespit edildi:

من تعلم علماً مما يبتغى به وجه الله عز وجل لا يتعلمه إلا ليصيب به عرضاً من الدنيا لم يجد عرف الجنة يوم القيامة (İbn Mâce 2013: *Mukaddime* 23/101).

⁸¹ *بِزَارٍ T., بِزَارٍ M.*

⁸² *ahşam: ağşam T.*

⁸³ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: “Sabah namazını terk eden, Kur’an’dan ilgisini kesmiştir.” Sağânî, bu rivayetin mevzu (uydurma) olduğunu söylemiştir (Aclûnî 1988: II, 239/2430). “Ve öğlen namazın terk ederse Kur’an ondan bîzar olur ve dahı bir kimse akşam namazın terk eylese Peygamber, aleyhi’s-selâm, ondan bîzar olur, bir kimse yatsu namazını terk eylese Rabbü’l-âlemîn ondan bîzar olur.” sözünün kaynağı tespit edilemedi. Şu hadisler genel olarak bu sözü karşılamaktadır: “Kim namazı terk ederse kâfir olur.” (Aclûnî 1988: II, 238/2428). Kim bir namazı terk ederek Allah’ın huzuruna varırsa Allah kendisine gazap edecektir (Süyûtî 1990: 521/8585).

⁸⁴ *yazılır: yazı T.*

⁸⁵ *ol-kadar: o ol-kadar T.*

kıyâmete degin⁸⁶. (29) Ve Resûlüllâh⁸⁷ aydur: Bir kimse bir  alim mezârına, yâ er ve yâhod⁸⁸  avret her ne olursa olsun, ta am yise yâhod su i se illâ üzerine oturmaya; âhirinde⁸⁹ otura, Kur ân okuya, Allâh Te âlâ Hazretleri eyyâ [?] kabir ehlin n kırk yıllık  azâbın kaldurar⁹⁰ didi⁹¹. (30) Peygamber,  aleyhi s-salâtu ve s-selâm, aydur: Bir kimse bir⁹² m  mine [M 20a] bir i im su virse ol kimse İsmâ il Peygamber,  aleyhi s-selâm, gibi bi  kul âzâd itmi  gibid r ve eger [T 81a], kâfir[e] su virse, bir kul âzâd itmi se sevâb bula ve m nâfika su virse bir yıl oruc dutmi sa⁹³ sevâb bula ve eger hayvânlarla su virse yigirmi yıl oruc dutmi sa sevâb bula; bir kimse yemi  agacın ve gayrı agacı sıvarsa Allâh Te âlâ Hazretleri anı cehennemden âzâd ider⁹⁴. (31) Res l llâh-ı  aleyhi s-selâm: Bir kimse acdan ta amın saklasa virmese Allâh Te âlâ Hazretleri⁹⁵ sevâbını andan saklaya, kıyâmet g n nde katı  azâb olur⁹⁶. (32) Peygamber,  aleyhi s-selâm, buyurur: Ka an yer y zinde Kur ân okunsa g kden melekler iner, okıyanların meclisinde oturup di lerler;⁹⁷ ka an fârig olduktan sonra g ge agup giderler. Allâh Te âlâ Hazretleri⁹⁸ dir kim: Yâ meleklerim! Siz kanda vardınız? Dirler: Yâ İlâh ! Biz yer y zine vardık ve seni   ulemâ kulları ⁹⁹ Kur ân okurlar, biz anı di lerd k didiler. Allâh Te âlâ didi ki: Siz  âhid olu  kim, okuyanlar ve di leyenler ben yarlıkadım buyurmu ¹⁰⁰ [M 20b]. (33) Ve Res l  Ekrem ve Nebiyyi l-Muhterem Hazretleri [T 81b]  oyle rivâyet ider kim: Bir M selmânu  evine bir konuk gelse ol m sâfir-ile bile¹⁰¹ bi  bereket¹⁰² gel r ve bi  rahmet gel r ve Allâh Te âlâ Hazretleri ol ev¹⁰³ sâhibini  g nâhların ba ı lar,¹⁰⁴ denizler n k p ginden¹⁰⁵ ve kumdan artuk dahı olursa; Allâh Te âlâ a a bi   ehid sevâbın virir ve eger konuk andan bir lokma etmek yise Allâh Te âlâ her lokmasına¹⁰⁶

⁸⁶ Bu hadisin kayna ı tespit edilemedi.

⁸⁷ *Res l llâh: Res l M.*

⁸⁸ *ve yâhod: yâhod M.*

⁸⁹ *âhirinde: âhirinden T.*

⁹⁰ *kaldurar: kaldura T.*

⁹¹ Bu hadisin kayna ı tespit edilemedi.

⁹² *bir: -M.*

⁹³ *dutmi sa: dudami sa T.*

⁹⁴ Bu hadis farklı  ekilde tespit edildi: Kim bir M sl mana su bulunmayan yerde bir yudum su verirse sanki k le azat etmi  gibidir (Taber n  1995: VI/349).

⁹⁵ *Hazretleri: Hazret T.*

⁹⁶ Kim bir yiyece i kırk g n saklarsa o, Allah tan, Allah da ondan uzak olur (Molla Aliyyu l K r  2013: 94-95). Bu hadisi, Ahmed, *M sne *inde rivayet etmi tir. Sahih de ildir. Senedinde Asba  b. Zeyd vardır ki o, yalnız ba ına rivayet etti inde h cnet olarak kabul edilmez. İbn Arr k ın bu ifadesini Hafız Irak  ve İbn Hacer tenkit etmi ler ve Irak : Bu hadisin uydurma oldu u tartı ılır, demi tir (Molla Aliyyu l K r  2013: 94-95).

⁹⁷ *di lerler: di ler M.*

⁹⁸ *Hazretleri: Hazret T.*

⁹⁹ * : n M.*

¹⁰⁰ *di leyenler ben yarlıkadım buyurmu : di leyenleri yarlıkadım dir T. //* Bu hadisin kayna ı tespit edilemedi.

¹⁰¹ *m sâfir-ile bile: m sâfirle bile T.*

¹⁰² *bereket: berek t T.*

¹⁰³ *ev: -M.*

¹⁰⁴ *ba ı lar: pa ı lar M.*

¹⁰⁵ *k p ginden: k p ginde M.*

¹⁰⁶ *lokmasına: lokmayına M.*

bir şehir¹⁰⁷ yabar cennetde¹⁰⁸. (34) Ve dahı Resûlüllâh, ‘aleyhi’s-selâm, aydur: Kıyâmetde iki kimseye ‘azâb olmaz; biri şehîd¹⁰⁹ olan ve biri tavundan ölen Allâh Te‘âlâ kıtında şehîd olur¹¹⁰. (35) Resûl-i Ekrem aydur: Bir kimse terk-i salavât olsa ‘avret talebe iderse evermeñ siz¹¹¹, aña sadaka virmeñ, kaçan ölse cenâzesine varmañ, namâzını kılmañ, Müslimânlar kabrine komañ¹¹²; zîrâ anlar münâfikdur; dünyâda ve âhretde ve dört kitâbda mel‘ûndur¹¹³. (36) Peygamber, ‘aleyhi’s-salâtu [M 21a] ve’s-selâm¹¹⁴, aydur: Bir kimse bir vakit namâzı terk eylese tahkîk bıçaksız kendüyı bogazlamış gibidür [T 82a] ve eger iki vakit namâzı¹¹⁵ terk eylese yetmiş melek öldürmüş gibidür ve üç vakit namâzı¹¹⁶ terk eylese on kerre Ka‘be-yi Şerîfi yıkmış gibidür;¹¹⁷ bir kimse dört vakit terk eylese yetmiş kerre anasıyla zinâ itmiş gibidür; bir kimse beş vakit namâzı¹¹⁸ terk eylese Allâh Te‘âlâ Hazretleri dir kim: Yâ ‘âsî, yâ mel‘ûn! Ben senden bezdim; yerim¹¹⁹ ile göğüm arasından çık, benden gayri bir rabbi dahı taleb eyle diye¹²⁰! (37) Hazret-i Resûl-i Ekrem ve Nebiyyi Muhterem, sallallâhu ‘aleyhi ve sellem¹²¹, aydur: Kuluñ orucunu ve namâzını¹²² yir ile gök ortasından çıkaruñ, Allâh Te‘âlâ Hazretlerinüñ¹²³ hazînesine dâhil olmaz, hattâ fitre virmeince¹²⁴. (38) Peygamber, ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm¹²⁵, buyurur: Bir kimse bıyıkın kırkdursa¹²⁶ Allâh Te‘âlâ her kılı başına bir şehir yabar [M 21b] cennetde; her şeherin biñ ulısı

¹⁰⁷ *şehir: şehir T.*

¹⁰⁸ Misafir, rızıkıyla gelir, ev sahiplerinin günahlarının affedilmesine vesile olarak çıkıp gider.” (Aclûnî 1988: I, 88/227; II, 36/1643).

¹⁰⁹ *شهيد T., شهيد M.*

¹¹⁰ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Taundan ölen her Müslüman şehittir (Süyûtî 1990: 329/5329).

¹¹¹ *siz: -M.*

¹¹² *وارمق نمازى في قلبك سائر م. وارضوا غايبى في قلبك مسلماني فربيه قومو T., فربيه قومو M.*

¹¹³ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.

¹¹⁴ ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm: ‘aleyhi’s-selâm T.

¹¹⁵ *namâzı: - T.*

¹¹⁶ *üç vakit namâzı: oruç vakit T.*

¹¹⁷ *yıkmış-gibidür: yakmış-gibidür M. // M 17a kenarda şu hadis metni vardır:*

قال النبى عم : من آذى مؤمنا بغير (حق) فقد هدم بيت الله الحرام عشر مرآة وقد بيت الله المعمور عشر مرآة فقد قتل الف من المقربين. Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Kim bir mümine haksız yere eziyet ederse, Beytülharam’i (Kâbe’yi) on kez yıkmıştır; Beytülmamûr’u on kez [yikan da] bin [kez] Büyük Melekleri öldürmüştür. Bu hadisin benzeri şöyledir:

عن رسول الله (صلى الله عليه وآله)، أنه قال : من آذى مؤمنا بغير حق، فكأنما هدم مكة بيت الله المعمور عشر مرات، وكأنما قتل الف ملك من المقربين.

(<https://www.google.com/search?q=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%85>). Tam künye için bk. Kaynakça.

¹¹⁸ *namâzı: - M.*

¹¹⁹ *bezdim yerim: bizdim yirim T.*

¹²⁰ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Kim bilerek namazı terk ederse açıkça inkâr etmiş olur (Süyûtî 1990: 521/8587).

¹²¹ *sallallâhu ‘aleyhi ve sellem: ‘aleyhi’s-sellem M.*

¹²² *namâzını: namâzı M.*

¹²³ *Hazretlerinüñ: Hazretinüñ M.*

¹²⁴ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Ramazan ayının orucu, yerle gök arasında asılı bekler. Fıtır sadakası verilmedikçe Allah’a arz edilmez (Süyûtî 1990: 302/4905).

¹²⁵ ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm: ‘aleyhi’s-selâm T.

¹²⁶ *kırkdursa: kırkdursa M.*

var, her evde biş hûrf vardır ve¹²⁷ bu şeyler hep anuş için yaradılmışdır ve dahı Allâh Te'âlâ Hazretleri günde on kerre nazar ider¹²⁸. (39) Ve Hazret-i Resûlden rivâyet olundu: Dünâyâ [T 82b] dört şey üzerine kâimdür; evvel 'ulemânın 'ilmiyle¹²⁹ kâimdür; ikinci, beglerin 'adli ile kâimdür; üçüncü, ganîlerin cömert olmasıdır; dördüncü, fakirlerin du'âsıla kâimdür; eger beglerin 'âdilligi olmasa ba'zı insân ba'zı insânı yirdi, nitekim kurt koyunu yedügi gibi; ganîlerin cömertligi olmasa fakirler helâk¹³⁰ olurdu; eger fakirlerin du'âsı olmasa 'ulemâlar helâk olurdu ve eger 'ulemâ olmasa dünâyâ helâk [M 22a] olurdu¹³¹. (40) Ve her oyun¹³² harâmdur, bir kimse helâl dise kâfir olur¹³³. (41) Peygamber, 'aleyhi's-selâm, aydur: Yehûdî [didi ki: Yârabî saña hamd olsun, beni Yehûdî yaratdın], Nasrânî yaratmadın! Nasrânî dahı didi ki: Yârabî saña hamd olsun, beni Nasrânî yaratdın, Mecûsî yaratmadın! Mecûsî didi ki: Yârabî saña hamd olsun, beni Mecûsî yaratdın, kelb yaratmadın! Kelb dahı didi: Yârabî saña hamd olsun, hele beni kelb yaratdın, hınzır yaratmadın didi. Hınzır dahı didi kim: Yârabî saña hamd olsun, beni hınzır [T 83a] yaratdın, beş vakit namâzı terk idici yaratmadın didi! Ne'ûzu bi'llâh¹³⁴! (42) Nebiyyi 'aleyhi's-selâm, aydur: 'ulemâ Allâhuñ döstudur¹³⁵, gâfilen dahı olursa; câhil Allâhuñ düşmâmdur, abdi zâhid olursa. 'İlim bir cevherdür, 'ilmini okuyan [M 22b] altun gibidir ve dinleyen gümüş gibidir ve sâir nâs kalay¹³⁶ gibidür, gayri degildür¹³⁷. (43) Nebiyyi 'aleyhi's-selâm, buyurur: Dünâyâyı

¹²⁷ ve: -T.

¹²⁸ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Bıyıklarınızı kısaltın, sakalınızı uzatın; Yahudilere benzemeyin (Süyûtî 1990: 23/269).

¹²⁹ 'ilmiyle: 'ulemayıla M.

¹³⁰ **هَلَك** T., **هَلَك** M.

¹³¹ Hadis olarak verilen bu söz, farklı biçimde Hz. Ali'ye ait olarak atfedilmektedir: Dünyanın kıvamı dört şey iledir: Âlim ilmiyle amel olmaktır, cahil taallümden istinkâf etmemektir, gani malında buhul etmemektir, fakir dünyası için ahiretini satmamaktır; eğer âlim ilmiyle amel olmazsa, cahil ilim öğrenmekten vazgeçerse, zengin malında buhlederse, fakir de dünyası için ahiretini satarsa helak onlar için yetmiş kere... (Ramazanoğlu 1983: 72).

¹³² oyun: yön T.

¹³³ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Allah zikrinin olmadığı her şey oyundur, eğlencedir. Şu dört şey hariç; kişinin hanımıyla oynaşması, atını eğitmesi, (ok taliminde) iki hedef arasında gidip gelmesi, yüzmeyi öğretmesi (Süyûtî 1990: 393/6316).

¹³⁴ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi. // M 16b kenarda bu hadisin bir varyantı olabilecek şu hadis metni vardır:

قال النبى عم: جاءنى من الملا نكت سبعين ملك مع جبرائىل عم و ميكاىل واسرافىل و عزرائىل. قال جبرائىل عم الحمد الله الذى خلقنى مسلما و لا خلقنى يهودياً و لا نصرانياً قال نصرانىي الحمد الله الذى خلقنى نصرانياً و لا خلقنى مجوسياً. قال مجوسى الحمد الله الذى خلقنى مجوسياً و لا خلقنى كافرا و خلقنى كلباً. قال الكلب الحمد الله الذى خلقنى كلباً و لا خلقنى خنزيراً. قال الخنزير الحمد الله الذى خلقنى خنزيراً و لا خلقنى تارك الصلوة.

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Meleklerden Cebrail (as.), Mikâil, İsrail ve Azrail ile birlikte yetmiş melek bana geldi. Cebrail (as.) dedi: Allah'a hamdolsun, beni Müslüman olarak yarattı, Yahudi olarak ve Nasrani olarak yaratmadı; Nasrani dedi: Allah'a hamdolsun, beni Nasrani olarak yarattı, Mecusi olarak yaratmadı; Mecusi dedi: Allah'a hamdolsun, beni Mecusi olarak yarattı, kâfir olarak ve köpek olarak yaratmadı; Köpek dedi: Allah'a hamdolsun, beni köpek olarak yarattı, domuz olarak yaratmadı; domuz dedi: Allah'a hamdolsun, beni domuz olarak yarattı, namazı terk edici olarak yaratmadı." (Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.).

¹³⁵ döstudur: dösduur M.

¹³⁶ nâs kalay: nesne kalaylı M.

¹³⁷ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi. // M 22a kenarda ilimle ilgili şu hadis metni vardır:

قال النبى عم : حيوة الارض من الناس وحيوة الناس بالروح وحيوة الروح بالعقل وحيوة العقل بالعلم وحيوة العلم بالعلم وحيوة العلم بالاخلاص. صدق رسول الله

sevmek cümle günâhuḡ¹³⁸ başıdır; dünyâyı terk¹³⁹ itmek cümle¹⁴⁰ ‘ibâdetiḡ başıdır¹⁴¹. (44) Nebiyyi ‘aleyhi’s-selâmdan rivâyet olındı ki: Kaçan kıyâmet günü gelese¹⁴² ölümi bir koç misâlinde mahşer yerine götürürler; münâd[î]ler çağırırlar iderler: Yâ cennet veyâ cehennem ehilleri! Siziḡ için dünyâda ölüm var mıdı? Varabakıp göreler, cennetle cehennem ortasında bogazladılar. Andan soḡra münâdîler nidâ ider: Yâ cennet veyâ cehennem, bundan böyle artuk siziḡ için ölmek yokdur¹⁴³! (45) Muhammed, ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm, hadîs-i şerîfnde buyurur kim: Bir ‘âlimne[n] sohbet itmek î mân arturur, câhil ile sohbet itmek î mânı noksân ider¹⁴⁴ [T 83b]. (46) Ve dahı hîç bir Müslimân yok mudır, mizârlık kurbunda Fâtiha okumadan geçse kabir ehli çığırıḡup aydurlar: Yâ gâfiller! Siz bizüm ne hâlde oldugumuzu bileyidiḡiz, cesediḡ otunda etiḡ erirdi¹⁴⁵. (47) Ve dahı hadîs-i şerîfnde aydur: Bir kimse cenâze ardında gülse Allâh Te‘âlâ halk içinde zelîl ider. Ne‘ûzu bi’llâh min zâtike¹⁴⁶! Temmetü’l-hurûf bi-‘avni’llâhi’l-meliki’l-‘azîzi’r-ra’ûf. ‘Osmân ibn Halîl, gafera’llâhu lehû. Târih-i Sene 1202 [1787]¹⁴⁷.

Kısaltmalar

b.: Bin

bk.: Bakınız

çev.: Çeviren

ed.: Editör

M: Millî Kütüphane-Ankara Yazmalar Koleksiyonu Demirbaş No 06 Mil Yz A 1881/2’de kayıtlı nüsha

nşr.: Neşreden

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Dünya hayatı insanlarla, insanların hayatı ruhla, ruhun hayatı akılla, aklın hayatı ilimle, ilmin hayatı amelle, amelin hayatı ihlasladır. Resulullah doğru söyledi (Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi).

¹³⁸ *günâhuḡ: günâhuḡ T.*

¹³⁹ *terk: ter T.*

¹⁴⁰ *cümle: - M.*

¹⁴¹ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Dünya sevgisi bütün günahların başıdır (Süyûtî 1990: 223/3662).

¹⁴² *gelese: gelse T.*

¹⁴³ Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Kıyamet günü ölüm beyaz bir koç şeklinde getirilip cennet ve cehennem ortasında durdurulur. Sonra insanların gözü önünde boğazlanır. Eğer sevincinden ölen birisi olsaydı o anda cennet ehli sevincinden ölürdü; eğer üzüntüsünden dolayı ölen birisi olsaydı, cehennem ehli üzüntüsünden ölürlardı (Süyûtî 1990: 55/803).

¹⁴⁴ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.

¹⁴⁵ Bu hadisin kaynağı tespit edilemedi.

¹⁴⁶ *bir koç misâlinde mahşer yerine... Allâh Te‘âlâ halk içinde zelîl ider. Ne‘ûzu bi’llâh min zâtike!:* - M. // Bu hadis farklı şekilde tespit edildi: Allahu Te‘âlâ şu altı hasleti size çirkin görür: Namazda gereksiz hareketler; sadakayı başa kakmak; orucu tehlikeye düşürecek davranışlar yapmak; kabirlerin yanında gülmek; cünüp iken mescitlere girmek; izinsiz başkasının evini gözetlemek (Süyûtî 1990: 111/1769). // M 17a kenarda şu hadis metni vardır:

قال النبى عم : من تكلم بكلام الدنيا في خمسة مواضع أبطل الله تعالى عمله خمسة وعشرين سنة أولها من تكلم في المسجد بكلام الدنيا والثاني في المجلس العلم والثالث عند قراءة القرآن والرابع عند المقابر والخامس خلف الجنازة. صدق رسول الله

Peygamber (as.) şöyle buyurmuştur: Mescitte, ilim meclisinde, Kur’an okuyanın yanında, kabirlerin yanında, cenazenin arkasında bu beş yerde dünya kelamı edenin amelini Allah, yirmi beş yıl geçersiz kılar. Resulullah doğru söyledi. Bu hadisin benzeri şöyledir: وفى رواية أعماله - وفى رواية أعماله (Süyûtî 1990: 240/2440).

¹⁴⁷ Temmetü’l-hurûf bi-‘avni’llâhi’l-meliki’l-‘azîzi’r-ra’ûf. ‘Osmân ibn Halîl, gafera’llâhu lehû. Târih-i Sene 1202: Temme T.

T: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Arşiv No: 55 Hk 458/11’de kayıtlı nüsha

thk.: Tahkik eden

vd.: Ve devamı

Kaynakça

- Akhan, Enes (2021). *Şîa’da Kırk Hadis Kültürü*, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Akın, Galip (2015). *Beyzâvî Tefsirinde Uydurma Hadisler ve Tahlili*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Akün, Ömer Faruk (1989). “Âli Mustafa Efendi/Edebî Yönü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2, 416-421.
- Ali Özek ve diğerleri (1997). *Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Mealî*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Alkahtani, Ebrahim Mohammed Moohialdin (2019). *Hanîf İbrâhim Efendi’nin La‘Lu’l-Musaffâ fi Ziyâreti’l-Mustafâ Adlı Eseri (Metin-Tahlil)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Avcı, İsmail (2007). *Hazîni’nin Manzum Şerh-i hadîs-i Erbaîn Tercümesi*, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Avcı, İsmail (2016). “16. Asır Şairlerinden Lutfî’nin Manzum Kırk Hadisi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 16: 1-32.
- Büsürî, Ebü’l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ebî Bekr b. İsmâîl (1999). *İthâfî’l-Hıyere bi-Zevâ’idi’l-Mesânîdi’l-Aşere* (thk. Ahmed Ma‘bed Abdülkerim), Riyâd: Dâru’l-Vatan.
- Canan, İbrahim (1995). *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, C XII, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ceyhan, Âdem (2003). “Usûlî’nin Hadis ve Vecize Tercümeleleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 30: 147-188.
- Ceyhan, Âdem (2015). “Şirvanlı Hatiboğlu Habîbullâh’ın Kırk Hadis Tercümesi”, *Erdem Dergisi*, 69: 53-72.
- Çağman Türkmen, Nihal (2019). *Ali Dede Bosnevî, Hayatı, Eserleri Ve Fezâilü’l-Cihâd’ı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çakan, İsmail Lütfî (1991). “Babanzâde Ahmed Naim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 4, 375-376.
- Erbaş, Nükran ve Güler, Muhammed İkbâl (2020). “Şa‘bânzâde Abdullâh Vâsıf Efendi ve Ahsenü’l-Haber Min Kelâmî Seyyidi’l-Beşer’ Adlı Kırk Hadîs Tercümesine Dair”, (ed.: Prof. Dr. Bülent Kırmızı-Dr. Öğr. Üyesi Abduljawad Alhrdan-Dr. Öğr. Üyesi Burçin Yapıcı-Dr. Öğr. Üyesi Mithat Ekici), *Disiplinler Arası Dil ve Edebiyat Çalışmaları*, Konya: Aybil Yayınları, 201-213.
- Gümüshanevi, Ahmed Ziyaüddin (2012). *Ramuzü’l-Ehadîs*, II C, (çev.: Arif Pamuk-Naim Erdoğan) İstanbul: Pamuk Yayınları.
- Hâzâ Kitâbu Hadîsi Şerîf*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Arşiv No: 55 Hk 458/11: 77b-83b.
- Hıdır, Özcan (2019). “‘Agrapha’ Literatürü ve Zühd Hadisleri-İncil (Kanonik-Apokrif) İlişkisi”, *Çekmece İzü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/14: 141-186.

[https://dorar.net/hadith/sharh/142191#:~:text=%2D%20%D9%84%D8%A7%20%D9%8A%D9%8E%D8%B4%D9%92%D8%B1%D9%8E%D8%A8%D9%8F%20%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%85%D8%B1%D9%8E%20%D8%B1%D8%AC%D9%84%D9%8C%20%D9%85%D9%86,%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%8F%20%D9%85%D9%86%D9%87%20%D8%B5%D9%84%D8%A7%D8%A9%D9%8B%20%D8%A3%D8%B1%D8%A8%D8%B9%D9%8A%D9%86%D9%8E%20%D9%8A%D9%88%D9%85%D9%8B%D8%A7&text=%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%8E%D9%85%D8%B1%D9%8F%20%D8%A3%D9%85%D9%8F%D9%91%20%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%A6%D8%AB%D9%90%D8%8C%20%D9%88%D9%82%D8%AF%20%D8%AD%D9%8E%D8%B0%D9%8E%D9%91%D8%B1,%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%B0%D9%8F%D9%91%D9%86%D9%88%D8%A8%D9%90%20%D9%88%D9%85%D8%A7%20%D9%84%D8%A7%20%D9%8A%D9%8F%D8%AD%D9%85%D9%8E%D8%AF%D9%8F%20%D8%B9%D9%8F%D9%82%D8%A8%D8%A7%D9%87. \[24.07.2023\].](https://dorar.net/hadith/sharh/142191#:~:text=%2D%20%D9%84%D8%A7%20%D9%8A%D9%8E%D8%B4%D9%92%D8%B1%D9%8E%D8%A8%D9%8F%20%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%85%D8%B1%D9%8E%20%D8%B1%D8%AC%D9%84%D9%8C%20%D9%85%D9%86,%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%8F%20%D9%85%D9%86%D9%87%20%D8%B5%D9%84%D8%A7%D8%A9%D9%8B%20%D8%A3%D8%B1%D8%A8%D8%B9%D9%8A%D9%86%D9%8E%20%D9%8A%D9%88%D9%85%D9%8B%D8%A7&text=%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%8E%D9%85%D8%B1%D9%8F%20%D8%A3%D9%85%D9%8F%D9%91%20%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%A6%D8%AB%D9%90%D8%8C%20%D9%88%D9%82%D8%AF%20%D8%AD%D9%8E%D8%B0%D9%8E%D9%91%D8%B1,%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%B0%D9%8F%D9%91%D9%86%D9%88%D8%A8%D9%90%20%D9%88%D9%85%D8%A7%20%D9%84%D8%A7%20%D9%8A%D9%8F%D8%AD%D9%85%D9%8E%D8%AF%D9%8F%20%D8%B9%D9%8F%D9%82%D8%A8%D8%A7%D9%87.)

<https://dorar.net/hadith/sharh/74332> [24.07.2023].

[https://www.google.com/search?q=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%87+%D9%81%D9%82%D8%AF+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A+%D9%81%D9%82%D8%AF%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%81%D9%87%D9%88+%D9%85%D9%84%D8%B9%D9%88%D9%86&oc=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%87+%D9%81%D9%82%D8%AF+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A+%D9%81%D9%82%D8%AF%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%81%D9%87%D9%88+%D9%85%D9%84%D8%B9%D9%88%D9%86&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCTIzMzVqMGoxNagCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8 \[24.07.2023\].](https://www.google.com/search?q=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%87+%D9%81%D9%82%D8%AF+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A+%D9%81%D9%82%D8%AF%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87+%D9%81%D9%87%D9%88+%D9%85%D9%84%D8%B9%D9%88%D9%86&oc=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%87+%D9%81%D9%82%D8%AF+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D8%A7%D9%86%D9%8A+%D9%81%D9%82%D8%AF%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D8%8C+%D9%88%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%81%D9%87%D9%88+%D9%85%D9%84%D8%B9%D9%88%D9%86&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCTIzMzVqMGoxNagCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8)

<https://www.google.com/search?q=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%85%D8%A4%D9%85%D9%86%D8%A7+%D8%A8%D8%BA%D9%8A%D8%B1+%D8%AD%D9%82%D8%8C+%D9%81%D9%83%D8%A3%D9%86%D9%85%D8%A7+%D9%87%D8%AF%D9%85+%D9%85%D9%83%D8%A9+%D8%A8%D9%8A%D8%AA+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87+%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%85%D9%88%D8%B1+%D8%B9%D8%B4%D8%B1+%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%AA%D8%8C+%D9%88%D9%83%D8%A3%D9%86%D9%85%D8%A7+%D9%82%D8%AA%D9%84+%D8%A7%D9%84%D9%81+%D9%85%D9%84%D9%83+%D9%85%D9%86+%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D9%88>

6.&asca_esv=573962864&ei=Y1UuZa-POP6pxc8PmtyZkAM&ved=0ahUKEwjvzM_z4_yBaxX-
VPEDHRpuBjIQ4dUDCBA&oq=%D9%85%D9%86+%D8%A2%D8%B0%D9%89+%D9%85%D8
%A4%D9%85%D9%86%D8%A7+%D8%A8%D8%BA%D9%8A%D8%B1+%D8%AD%D9%82%
D8%8C+%D9%81%D9%83%D8%A3%D9%86%D9%85%D8%A7+%D9%87%D8%AF%D9%85+
%D9%85%D9%83%D8%A9+%D8%A8%D9%8A%D8%AA+%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%8
7+%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D9%85%D9%88%D8%B1+%D8%B9%D8%B4%D8%B
1+%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%AA%D8%8C+%D9%88%D9%83%D8%A3%D9%86%D9%
85%D8%A7+%D9%82%D8%AA%D9%84+%D8%A7%D9%84%D9%81+%D9%85%D9%84%D9
%83+%D9%85%D9%86+%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D9
%86.&gs_lp=Egxnd3Mtd2l6LXNlcnAiqwHZhdmGINii2LDZiSDZhdik2YXZhtinINio2LrZitixINit2
YLjYjCDZgdmD2KPZhtmF2Kcg2YfYr9mFINmF2YPYqSDYqNmK2Kog2KfZhNmE2Ycg2KfZhN
mF2LnZhdmi2LEg2LnYtNixINmF2LHYp9iq2Iwg2YjZg9ij2YbZhdinINmC2KrZhCDYp9mE2YEg2
YXZhNmDINmF2YYg2KfZhNmF2YLYsdi2YrZhi4yFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQ
EyFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFh
AAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAuGA
MYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAAGAMYjw
EY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAAGAMYjwEY5QIY6gIYtAIYjAPYAQEyFhAuGAMYjwEY5QI
Y6gIYtAIYjAPYAQFliB9QxxJYxxJwAXgAkAEAmAEAoAEAqgEAuAEMyAEA-AEB-
AECqAIK4gMEGAAGQYgGAbogBAgBGao&sclicent=gws-wiz-serp [24.07.2023].

İbn Arrâk, Li-Ebi'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Arrâk el-Kinanî (1981). *Tenzîhu 'ş-Şeri'ati'l-Merfu 'a Ani'l-Ehâdisi 'ş-Şeni'ati'l-Mevzû'â*, II. C, Beyrut: İkinci Baskı.

İbn Hâcer el-Askalânî (2007). *Münebbihât*, (ed.: Mehmet Emin Başpehlivan-çev.: Yılmaz Özdemir) İstanbul: Bahar Yayınları.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (2013). *Sünen-i İbn-i Mâce-Mukaddime* (thk. Yasir Hassan, Ammar Tayyar, İzzettin Sallı), Dîmeşk.

İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî (1988). *Keşfü'l-hafâ' ve müzîlü'l-ilbâs 'amme 'ştehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs*, 2 C, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.

Kandemir, M. Yaşar (2022). "Kırk Hadis", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 25, 466-469.

Karahan, Abdülkadir (1996). "Fuzûlî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 13, 240-246.

Karahan, Abdülkadir (2006). "Nâbi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 32, 258-260.

Karahan, Abdülkadir (2022). "Kırk Hadis / Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, 25, 469-473.

Kaya, Bayram Ali (2012). "Usûlî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 42, 213-214.

Kaya, Rabia (2019). *İshak Hocası Ahmed B. Hayreddin El-Güzelhisari ve Tercüme-i Hadis-i Erbain Adlı Eseri*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

- Kitâb-ı Hadîs-i Şerîf*, Millî Kütüphane-Ankara Yazmalar Koleksiyonu Demirbaş No 06 Mil Yz A 1881/2: 16b-22b.
- Kösem, Kevser (2008). *İsmail Müfit b. Ali el-İstanbulî'nin Şerhu Ahlâk-ı Adudîyye Adlı Eseri*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kut, Günay (1989). "Ali Şîr Nevâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2, 449-453.
- Mihr Vakfı, "Sohbetler", <https://www.mihir.com/dokumanli-sohbet/110146> [17.06.2023].
- Molla Aliyyu'l Kari (2013). *Uydurma Hadisler*, (thk.: Abdülfettah Ebu Gudde-çev.: Halil İbrahim Kutay) İnkılapYayınları, https://www.academia.edu/17929879/UYDURMA_HAD%C4%B0SLER_MOLLA_AL%C4%B0YY_UL_KAR%C4%B0 [17.06.2023].
- Muhyiddin en-Nevevî (2016). *Riyâzû's-Sâlihîn-Metin ve Çeviri-* (Çeviri: Prof. Dr. M. Emin Özafşar-Prof. Dr. Bünyamin Erul), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Öksüz, Hadicet ül kübra (2010). *Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin Mektûbât-ı Erbaîn, Terkîbât-I Erbaîn ve Te'vîlât-ı Erbaîn İsimli Eserleri (İnceleme ve Metin)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Özcan, Abdülkadir (2007). "Osmanzâde Ahmed Tâib", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 34, 2-4.
- Özgüç, Süleyman (2013). *Cabbârzâde Muhammed Ârif Bey ve "Atiyye-i Sübhâniyye" İsimli Eseri (Metin ve İnceleme)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî (1983). *Musâhabe-1* (2. Baskı), İstanbul: Erkam Yayınları.
- Sefercioğlu, Nejat (2007). "Nev'î", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 33: 52-54.
- Sevgi, Ahmet (1999). "Molla Câmî'nin Erba'în'i ve Türkçe Manzum Tercümelere", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6: 1-145.
- Süyûtî (1990). *Câmi'ü's-Sagîr*, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- Taberânî, Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb (1995), *Mu'cemü'l-Evsat, I-X* (thk. Ebu Muaz Tarık b. İvadullah b. Muhammed, Ebu'l-Fadl Abdülmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî), Kahire: Daru'l-Harameyn.
- Turan, Sümeyye (2020). *Ahmed Abdülaziz Efendi'nin Mûdihu't-Tuhfe İsimli Eseri (İnceleme-Metin)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Uzun, Mustafa İsmet (1997). "Hâkânî Mehmed Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 15, 166-168.
- Ünverdi, Şehmus (2009). *Hadis İlmi Açısından Aclûnî'nin Keşfü'l-Hafâ Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yavuzer, Hayati (2008). *Kemâl Ümmî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Yetik, Erhan (1991). "Ankaravî, İsmâil Rusûhî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 3, 211-213.

Yıldız, Fahreddin (2013). “İslami İlimler, Divan Edebiyatı ve Tasavvuf Geleneğindeki Yeriyle Tarihten Günümüze Popüler Hadis Kitapları: Kırk Hadisler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11/21, 407-455.

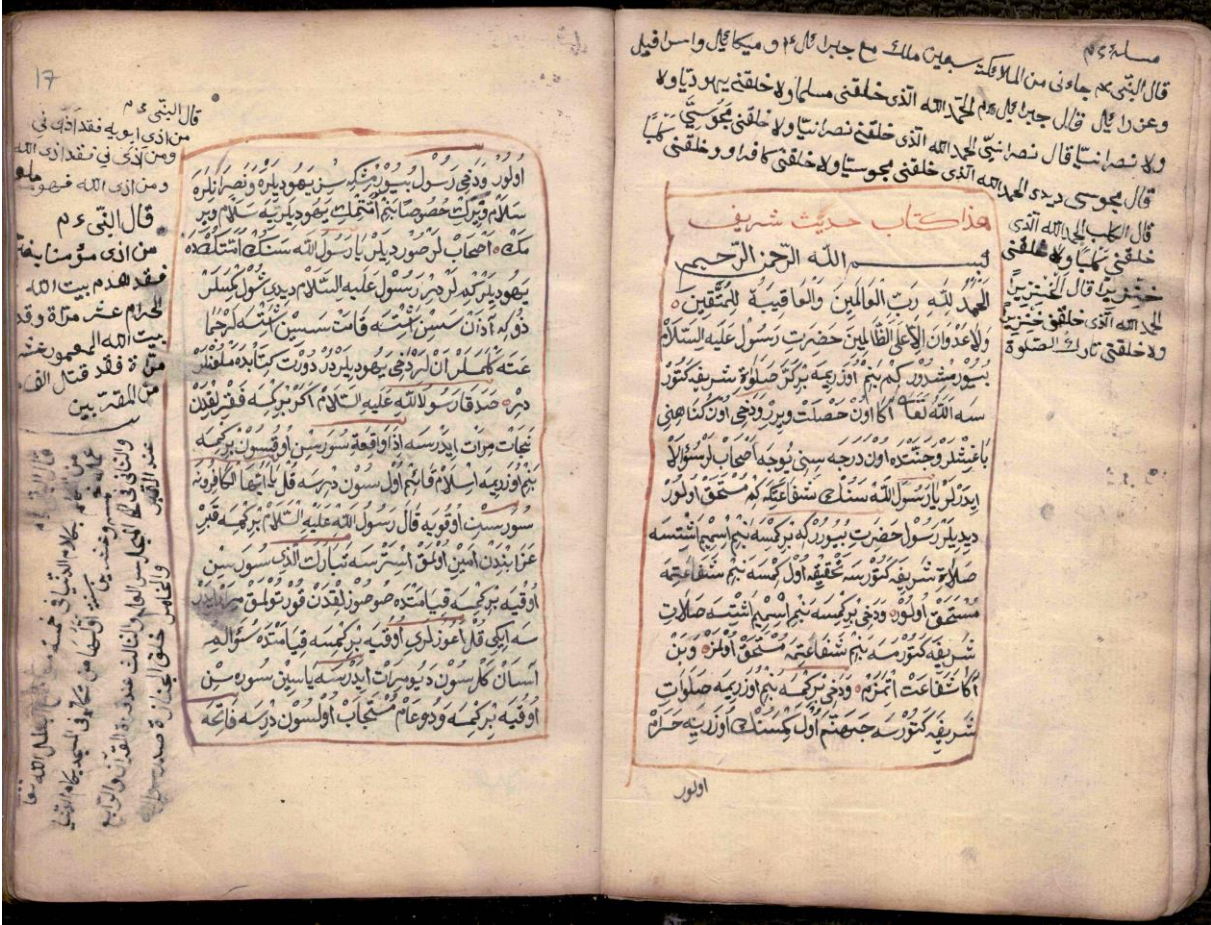
Extended Abstract

The word hadith is Arabic. It means the Prophet's words, behaviors, and actions that others did and that he approved of. Forty hadiths had begun to be compiled in Arabic literature since the second half of the second century. The main purpose of compiling these works is to gain the Prophet's intercession and to be included in the class of jurists on the Day of Judgment. Forty hadiths were compiled with this hope. Forty hadiths are a religious genre like siyar, hilye, mawlid, maqtel. In terms of content, there are those compiled from hadith texts alone, as well as those compiled from short explanations or translations and commentaries. The majority of the forty hadiths with a variety of content were on topics such as the virtues of the Qur'an, the conditions of Islam, piety, knowledge, scholarship, politics, law, social and moral life, medicine, and beautiful writing. The first forty hadith in Turkish literature is *Nehcü'l-Ferâdis* written by Mahmûd of Kerderli in the XIV. century. Among the later forty hadiths, one of the most noteworthy was the translation of Câmî's *Chihil Hadith* (d. 1492). The subject of this study, *Haza Kitab Hadith Sharif*, is a prose treatise compiled from hadith translations and it does not have Arabic texts. Two copies of *Haza Kitab Hadith Sharif* have been identified. One of them is registered in the National Library Manuscripts Collection at 06 Mil Yz A 1881/2. The record states that the author is Osmân ibn Khalîl and that it was completed in 1202 AH (1786 AD). However, the linguistic features of the work point to an earlier period (e.g. the fifteenth century). It has a simple and understandable language. In addition, there are local expressions in some places. In general, it has the characteristics of a copy of the manuscript. The other copy is registered in the Presidency of the Manuscripts Institution at 55 Hk 458/5. No name and date are given in this copy. Based on the differences in both copies, it is possible to say that the copies were copied from each other or from another copy / copies from the same branch. Therefore, there is a possibility that the number of copies may be higher. The treatise is 13 pages. The author compiled and translated hadiths on topics that he deemed useful for Muslims to know. These are to whom the salaah and intercession of the Prophet will be, the fact that those who hear the adhan and iqama and do not join the congregation will not be greeted, the virtue of the surahs of the Qur'an, the four jewels in man, the place of scholars in society, the characteristics of the people of Paradise and Hell, that the arrogant will not enter Paradise, that those who have an iota of faith will not enter Hell, and that eating melons will be helpful for sins to be forgiven and entering Paradise, the state of those who go astray and go to extremes, that nobody must prostrate any human being, that those who hear the call to prayer but do not join the congregation will not enter Paradise, the state of those who drink wine, the state of those who eat soil, the reward of teaching the Qur'an, loving scholars and giving alms to them, the status of the one who dies in the way of

knowledge, the state of the one who abandons the daily prayers, the good treatment of spouses towards each other, visiting the grave of a scholar, the virtues of giving water, the punishment for hiding food, that those who recite the Qur'an and those who listen to it will be forgiven, the reward of welcoming guests, martyrs and those who die of plague will not be punished, that those who abandon the prayer should not be helped, the state of those who abandon the five daily prayers, the importance of fitra, the proper trimming of the mustache, the importance of four things (the knowledge of the scholars, the justice of the governors, the generosity of the wealthy, the prayer of the poor), that all kinds of games are forbidden, that scholars are friends of Allah, that loving the world is the cause of all sins, that death will be brought to the place of judgment like a ram on the Day of Judgment and that there will be no death for the people of Paradise and Hell, the importance of conversing with scholars, reciting the Fatiha at the cemetery and funeral etiquette. These are fundamental issues concerning the individual, such as religion, jurisprudence, prayer, piety, morality and social life, knowledge and scholarship. The emphasis is on loving knowledge and scholars and not abandoning prayer. The number of hadiths (one of which is the saying of Prophet Ali) was 47. The hadiths are directly attributed to the Prophet. Except for one, the hadiths on the virtue of the verses were narrated directly without giving the narrator's senedi. The authenticity of the hadiths is debatable. As a matter of fact, some of them are mentioned as a subject matter in the sources where they were identified.

In conclusion, forty hadiths have been written by many authors in Turkish literature as compilations, translations and editions. The fact that forty hadiths were written on the basis of religious purpose has enabled them to maintain their importance and topicality until today. Forty hadiths written in Turkish, Arabic and Persian were arranged in prose, verse-prose mixed and verse. Since the existence of forty new hadiths has been revealed with new studies, it would not be correct to give figures about their numbers for now. The work in this study has also been newly discovered. In the Shiite tradition, there are forty hadith compilations and importance is attributed to forty hadiths. The forty hadiths written in the Sunni tradition started about two centuries before the forty hadiths written according to the Shiite understanding. The tradition of compiling forty hadiths in the Shiite understanding has survived to our time. The authenticity of the hadiths in *Haza Kitab Hadith Sharif* is open to discussion. However, there is no contradiction to Islam in terms of their meanings. Since the purpose is to give information, the literary value of the work is of secondary importance. The author, like some of the compilers of forty hadiths, did not explicitly state the reason for writing his work. However, the title of the work, *Haza Kitab Hadith Sharif*, indicates that he wrote it for the purpose of compiling hadiths. Works with more or less than forty hadiths have generally been considered as forty hadiths. Therefore, the work was included in the forty hadith genre. This study aims to determine the place and value of *Haza Kitab Hadith Sharif*.

Millî Kütüphane-Ankara Yazmalar Koleksiyonu Demirbaş No 06 Mil Yz A 1881/2'de kayıtlı nüsha.

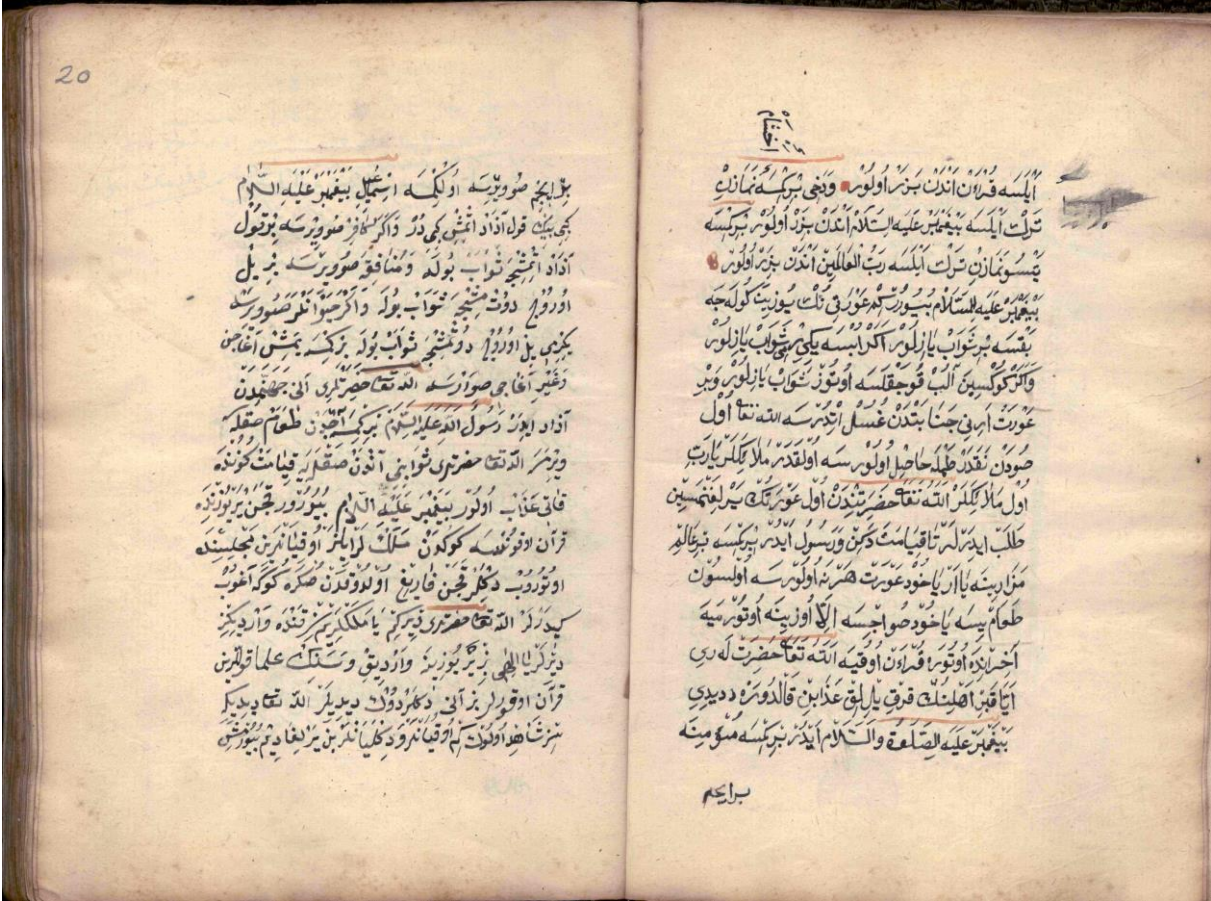

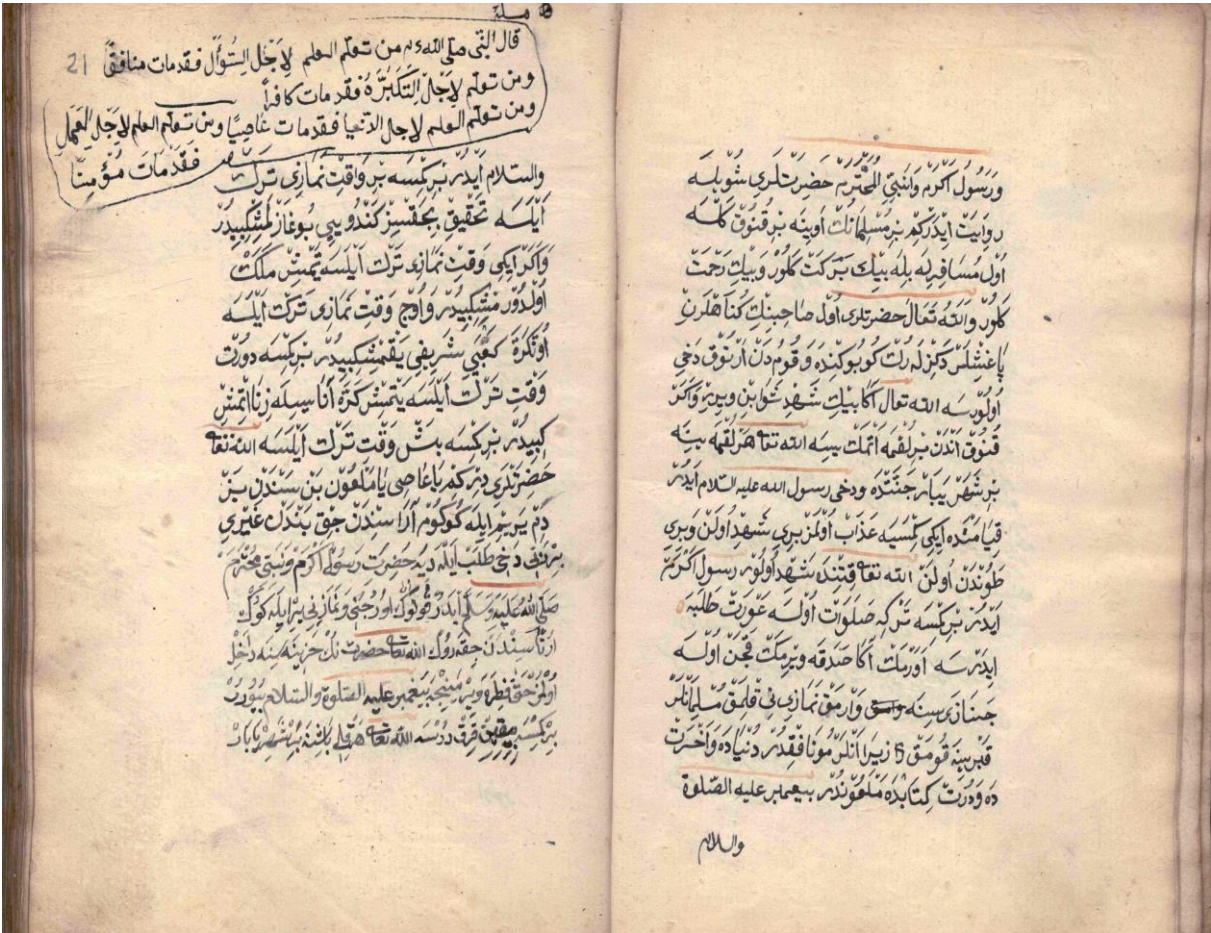

صدق رسول الله نعوذ بالله من حال بيغفر عليه السلام
 بيور ببركه ادم اذلا نينه سخته ايلسه تحقيق اول كيه
 كاي اولور ديشلر و دحي رسول صلاي الله عليه وسلم ايدر
 بر كيه اول سسين اشسه جهانه و ايسه اولهسه به
 جت حلام اولور ديدى و بيغفر عليه السلام ايدر ببركه
 بر ديم هر شرايب الله حلال ديو كانه بر ادم اولدر
 مستكيدر كو جلت صالم عور يله زنا اتمكيدر وانا
 سيله زنا اتمشجه كناه يا اولور ببر كيه اول شرايب دن
 نر قدر اجسه تحقيق ايتا ايمان ان دن جفت بده نندن
 و اكثر قورق كونه دك توبه ايمزسه حلم اولونور كافر
 ديو اكر ببر كيه ايكى فدرج اجسه حقي سينا نه و عا
 اول كسنتك دعاسن و نماز و اوروجنى سسنان يله دق
 قبلوا ايمز بو سوز اور زينه اعتبار اولون سول و دحي
 ايدر ببر كيه طهارق يسسه كانه قورق كوندن اول سسين
 خنزير انن يمستكيدر و دحي رسول حضرت صلاي الله

عليه

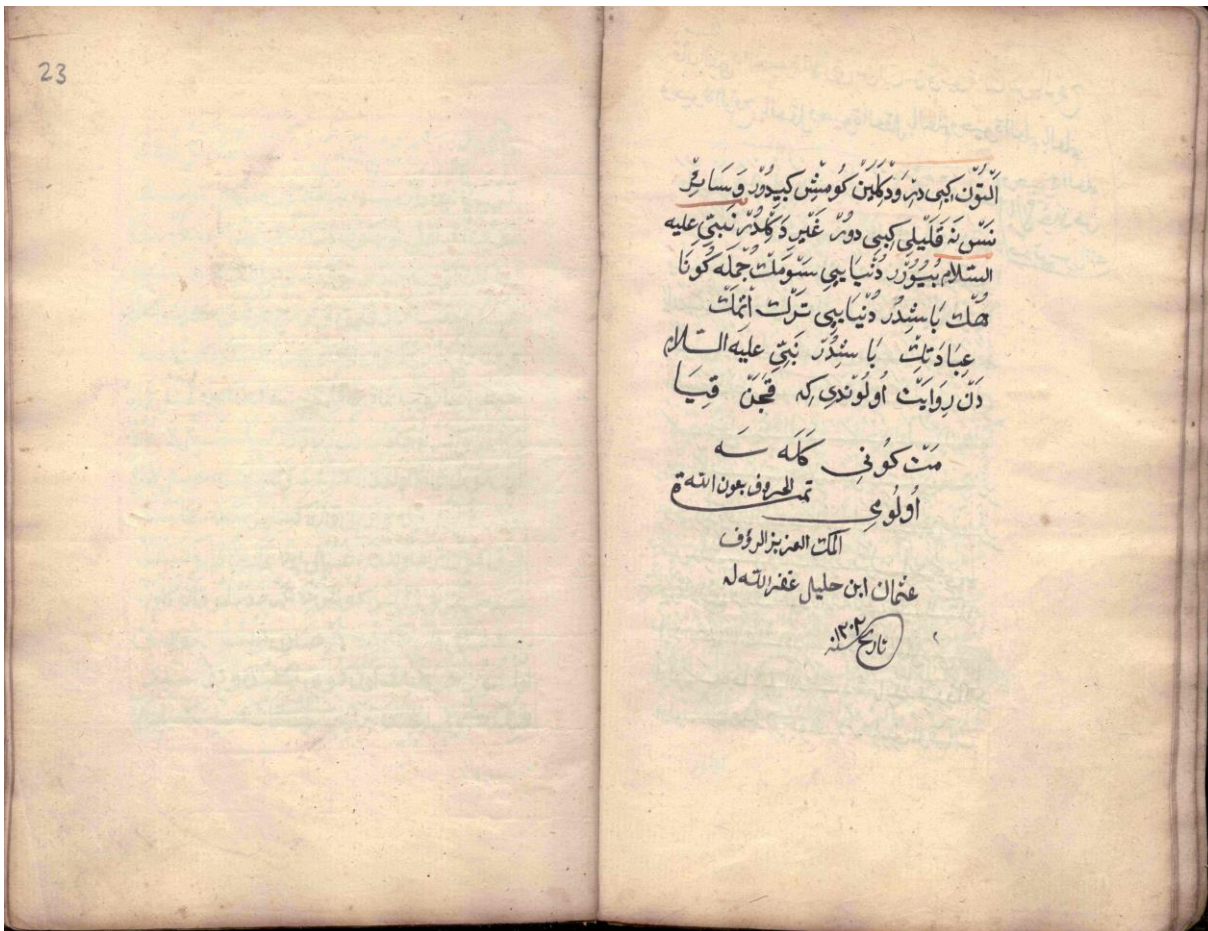
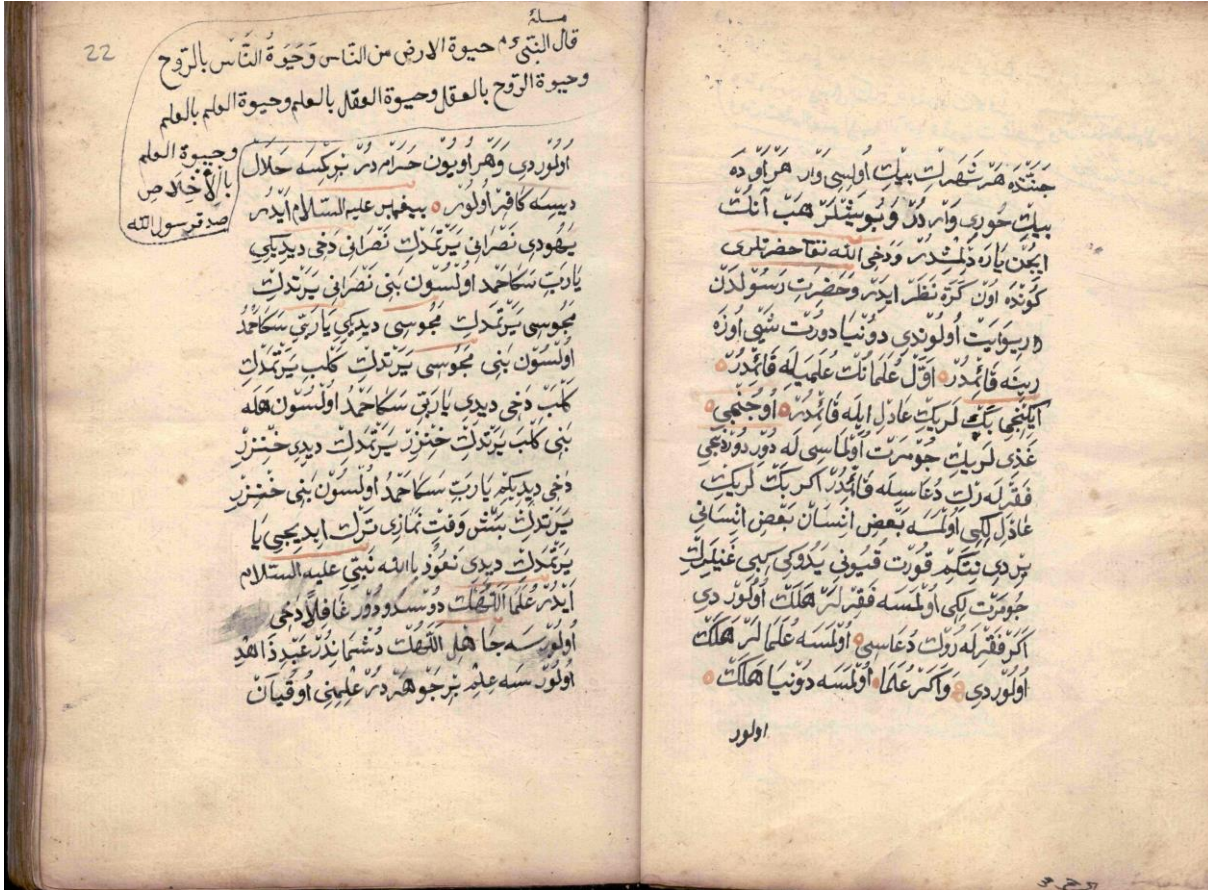

ورسول اکرم وانبی الصلوات حضرت علی بن ابی طالب
 روایت ایدر کیم بنده سلمت اوینه بن قنوق کلمه
 اول مسافرله بله بیلک بیلک کور و بیلک رحمت
 کور و ایتنه تعال حضرت علی اول صاحبک کنا هلم
 یا غشلس کور لم رت کور بو کورده و قوم دن ان نوق دخی
 اولور که الله تعال اکا بیلک شطیر شو بن و بینر و اکثر
 قنوق اذن بیلر لقمه اتمک سیه الله تعال هلم لقمه سینه
 بن شطیر بیار جنتده و دخی رسول الله علیه السلام ایدر
 قیا منده ایکی کسسه عذاب اولن بری شهید اولن و بری
 طوندن اولن الله تعال قنوق شهید اولور رسول اکرم
 ایدر بنده کور که صلوات اوله عورت طلبه
 ایدر که اور بیلک اکا صدقه ویرمک چمن اوله
 چمنان سینه و سنی وار من نمازی فی قلمق مسلمان
 قنوق سینه قنوق 5 زبیر انلر مونا قنوق دن یاده و آخرت
 ده و ورت کتابده معلوم ایدر بیعما بر علیه الصلوة

والسلام

قال التي صلي الله من تعلم العلم لا اجل السؤال فقدمت مناقق 21
 ومن تعلم لاجل التكاليف فقدمت كافي
 ومن تعلم العلم لاجل الدنيا فقدمت غايبا ومن تعلم العلم لاجل العمل
 فقدمت مؤمنا

والسلام ايدر بنده سلمت اويت نمازي شرکت
 ايله تحقيق بحقيقت كندي بي بوغاز مشكيدر
 واکر اي وقت نماز تريت ايلسه يمشن ملکت
 اولدور مشكيدر و اوج وقت نماز شرکت ايله
 اولدور که بي شريفي يفتيمش کيدر بنده کور
 وقت شرکت ايلسه يمشن کور انا سيله زنا يمشن
 کيدر بنده کور يمشن وقت شرکت ايلسه الله تعال
 حضرت زدي ديم که يا غاصي يا ملعون بن سندن سيز
 دم يير يرايله کوروم ارا سندن جوق بئذک عليمي
 بريف دج طلب ايله و حضرت رسول اکرم و بقی عتيم
 صلي الله عليه و آله و سلم اولور نمازي ايله کور
 ارا سندن ان حقدورک الله تعال حضرت نك حزينه سینه دخیل
 اولور حق قطره و سینه بغير عليه الصلوة و السلام و ورت
 بیکس يقين فرق دوسه الله تعال هلم کلمه بئذک ابا بابت

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Arşiv No: 55 Hk 458/11'de kayıtlı nüshanın son sayfası (83b)

